

Załącznik do Uchwały Nr /2013
Rady Miasta i Gminy Gniew
z dnia 2013 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY GNIEW

na lata 2013 – 2016

Gniew, listopad 2012

SPORZĄDZAJĄCY

Burmistrz Miasta i Gminy Gniew
Maria Taraszkiewicz – Gurzyńska

REFERAT GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ I ŚRODOWISKA

Plac Grunwaldzki 1, 83 – 140 Gniew

tel. 58 535 22 55 w. 168, 170, 172 , fax 58 530 79 40

e-mail: rgp@gniew.pl, www.gniew.pl, NIP: 593-24-01-177, REGON 00052758

Zawartość opracowania

1.	Wstęp.....	4
2.	Podstawa prawna opracowania i cele programu ochrony zabytków w świetle ustawy o ochronie zabytków.....	5
3.	Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami.....	5
3.1.	Obowiązek konstytucyjny ochrony zabytków.....	5
3.2.	Zasady ochrony zabytków w świetle ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.....	5
3.3.	Zadania samorządu z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami	6
3.4.	Inne uregulowania prawne.....	7
4.	Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zabytków.....	8
4.1.	Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	8
4.1.1.	Narodowa Strategia Rozwoju Kultury w latach 2004-2013.....	8
4.1.2.	Narodowy Program Kultury: „Ochrona Dziedzictwa Kulturowego” na lata 2004-2013.....	9
4.2.	Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa.....	10
4.2.1.	Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020.....	10
4.2.2.	Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013.....	11
4.2.3.	Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego.....	12
4.2.4.	Program Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2011-2014	13
5.	Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zabytków.....	14
5.1.	Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy.....	14
5.1.1.	Strategia Rozwoju Gminy Gniew na lata 2004-2014.....	14
5.1.2.	Lokalny Program Rewitalizacji	15
5.1.3.	Strategia Rozwoju Turystyki Gminy Gniew	16
5.1.4.	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Gniew	17
5.1.5.	Ochrona dziedzictwa kulturowego w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	17
5.2.	Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego	17
5.2.1.	Ogólna charakterystyka gminy	17
5.2.2.	Ważniejsze daty z historii gminy	17
5.2.3.	Krajobraz kulturowy.....	18
5.3.	Zabytki objęte prawnymi formami ochrony.....	19
5.3.1.	Zabytki nieruchome	19
5.3.2.	Zabytki ruchome	20
5.3.3.	Zabytki archeologiczne	21
5.4.	Ewidencja zabytków	21
5.4.1.	Gminna ewidencja zabytków	22
5.4.2.	Obiekty archeologiczne	23
5.4.3.	Zabytki w zbiorach muzealnych	23
5.5.	Dziedzictwo niematerialne.....	23

5.6.	Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy	24
6.	Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń.....	24
7.	Założenia programowe.....	26
8.	Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami.....	29
8.1.	Instrumenty prawne.....	30
8.2.	Instrumenty koordynacji	30
8.3.	Instrumenty finansowe.....	30
8.4.	Instrumenty społeczne.....	30
8.5.	Instrumenty kontrolne.....	30
9.	Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami.....	30
10.	Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami.....	31
11.	Załącznik nr 1 Wykaz obiektów nieruchomości ujętych w gminnej ewidencji zabytków	31
12.	Załącznik nr 2 Wykaz stanowisk archeologicznych	55

1. WSTĘP

Gminny program opieki nad zabytkami jest podstawowym dokumentem służącym podejmowaniu działań dotyczących inicjowania, wspierania oraz koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego przez jednostki samorządu terytorialnego.

Myślą przewodnią Programu Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Gniew na lata 2013-2016 jest zachowanie dziedzictwa kulturowego służące rozwojowi gospodarczemu gminy. Dokument ten jest aktualizacją programu opieki wdrożonego w latach 2008-2012.

Głównym celem tego opracowania jest dążenie do znaczącej poprawy stanu zasobów dziedzictwa kulturowego położonego na obszarze gminy, w szczególności w zakresie stanu zachowania i utrzymania obiektów zabytkowych oraz zachowania krajobrazu kulturowego. Realizacja tego celu będzie się odbywała poprzez wskazane w dokumencie kierunki działań w ramach trzech zdefiniowanych priorytetów.

Program opracowany został na cztery lata i będzie cyklicznie aktualizowany. Dwa lata od ogłoszenia w dzienniku urzędowym burmistrz sporządzi sprawozdanie z jego wykonania, które przedstawi Radzie Miejskiej. Prowadzony w trakcie realizacji programu monitoring umożliwi uwzględnianie nowych uwarunkowań prawnych, społecznych i gospodarczych oraz sprecyzowanie lub modyfikację założonych celów.

Wskazane w obecnym dokumencie kierunki działań są zgodne z krajowymi, wojewódzkimi i gminnymi dokumentami programowymi oraz odpowiadają aktualnym ustawowym regulacjom z dziedziny ochrony zabytków w Polsce.

Ilekoć w tekście jest mowa o programie opieki, oznacza to Program Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Gniew na lata 2013-2016.

2. Podstawa prawna opracowania i cele programu opieki w świetle ustawy o ochronie zabytków

Podstawą prawną niniejszego opracowania jest Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568, Dz. U. z 2004 r. Nr 96, poz. 959 i Nr 238, poz. 2390, z 2006 r. Nr 50, poz. 362 i Nr 126, poz. 875, z 2007 r. Nr 192, poz. 1394, z 2009 r. Nr 31, poz. 206 i Nr 97, poz. 804 oraz z 2010 r. Nr 75, poz. 474, Nr 130, poz. 871).

Program opieki zgodnie z zapisami art. 87 ust. 2 ustawy ma na celu:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami

3.1. Obowiązek konstytucyjny ochrony zabytków

Na obowiązek ochrony zabytków wskazuje Konstytucja Rzeczypospolitej Polski. W myśl art. 5 Konstytucji „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego (...). Istotnym elementem tego dziedzictwa są zabytki, które w swych niematerialnych wartościach są dobrem wspólnym”. Art. 82 Konstytucji wskazuje, iż obowiązkiem Obywatela (...) jest troska o dobro wspólne”.

3.2. Zasady ochrony zabytków w świetle ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Podstawowym dokumentem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami jest wskazana wyżej ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Definiuje ona **pojęcie zabytku** - nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytki podlegają ochronie i opiece bez względu na stan zachowania. Podzielono je na grupy. Pierwszą stanowią zabytki nieruchome, do których zaliczają się: krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, a zwłaszcza kopalnie, huty, elektrownie i inne zakłady przemysłowe, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji. Druga grupa obejmuje zabytki ruchome: dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje, numizmaty, militaria, sztandary, pieczęcie, odznaki, medale i ordery, wytwory techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne. Trzecią grupą są zabytki archeologiczne: pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać także: nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej (art. 6).

Organami ochrony zabytków są:

- Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w imieniu, którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków,
- wojewoda, w imieniu, którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków. Wojewoda, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, może powierzyć w drodze porozumienia wykonywanie części kompetencji wojewódzkiego konserwatora zabytków gminom i powiatom, z wyjątkiem prowadzenia rejestru zabytków i wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Ochrona zabytków polega na podejmowaniu przez administrację publiczną działań mających na celu zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie, zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków, udaremnienie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków, przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę, kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków, uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Formami ochrony zabytków są: wpis do rejestru zabytków, uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego, ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwalaniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

3.3. Zadania samorządu z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami

Opracowanie programu opieki nad zabytkami jest zadaniem własnym samorządu terytorialnego. Burmistrz sporządza na okres czterech lat gminny program opieki nad zabytkami (art. 87 ust. 1). Program przyjmuje rada miasta, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 87 ust. 3). Następnie dwa lata od ogłoszenia w dzienniku urzędowym burmistrz sporządza sprawozdanie, które przedstawia radzie miasta (art. 87 ust. 4 i 5).

Ponadto ustawa ta nakłada na organy administracji publicznej **obowiązek** (art. 4):

- zapewnienia warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowania i utrzymania;
- zapobiegania zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremniania niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałania kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- kontroli stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględniania zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.
- Jednocześnie definiuje ona **pojęcie opieki nad zabytkiem**, tym samym nakładając na jego właściciela lub posiadacza obowiązek zapewnienia warunków (art. 5):
- naukowego badania i dokumentowania zabytku,
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości, popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Należy wskazać, iż ochrona zabytków i opieka nad zabytkami winna być uwzględniana również w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Zadania z zakresu ochrony zabytków zawarte są również w Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 roku Nr 142, poz. 1591 z późniejszymi zmianami). Art. 7 ust. 1 pkt. 9 stanowi, iż „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy: kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”.

3.4. Inne uregulowania prawne

Obowiązek ochrony zabytków uwzględniony został również w innych ustawach, takich jak:

- ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity Dz. U. z 2012 r. poz. 647),
- ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (tekst jednolity Dz. U. z 2010 r. Nr 243, poz. 1623, ze zm.: z 2011 r. Nr 32, poz. 159, z 2011 r. Nr 45, 235),
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2008 r., Nr 25, poz. 150, ze zm.: Nr 111, poz. 708, Nr 138, poz. 865, Nr 154, poz. 958, Nr 171, poz. 1056, Nr 199, poz. 1227, Nr 223, poz. 1464, Nr 227, poz. 1505, z 2009 r. Nr 19, poz. 100, Nr 20, poz. 106, Nr 79, poz. 666, Nr 130, poz. 1070, Nr 215, poz. 1664, z 2010 r. Nr 21, poz. 104, Nr 28, poz. 145, Nr 40, poz. 227, Nr 76, poz. 489, Nr 119, poz. 804, Nr 152, poz. 1018 i poz. 1019, Nr 182, poz. 1228, Nr 229, poz. 1498. Nr 249, poz. 1657, z 2011 r. Nr 32, poz. 159, Nr 63, poz. 322),

- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U. z 2009 nr 151 poz. 1220 ze zm.: z 2009 r. Nr 157, poz. 1241, Nr 215, poz. 1664, z 2010 r. Nr 76, poz. 489, Nr 119, poz. 804, z 2011 r. Nr 34, poz. 170),
- ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jednolity Dz. U. z 2001 r., Nr 13, poz. 123 ze zm.: z 2002 r. Nr 41, poz. 364, z 2003 r. Nr 96, poz. 874, Nr 162, poz. 1568, Nr 213, poz. 2081, z 2004 r. Nr 11, poz. 96, Nr 261, poz. 2598, z 2005 r. Nr 131, poz. 1091, Nr 132, poz. 1111, z 2006 r. Nr 227, poz. 1658, z 2009 r. Nr 62, poz. 504),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536 z późniejszymi zmianami).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zabytków

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

4.1.1. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury w latach 2004-2013

Misją *Narodowej Strategii Rozwoju Kultury* jest: „zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów.” Formułując zadania gminy w zakresie ochrony dóbr kultury musimy realizować powyższy cel.

Tezy *Narodowej Strategii* zakładają zwiększenie poziomu aktywności na szczeblu regionalnym w sferze kultury. Dotyczy to „ umiejętne wkomponowanie zadań z obszarów kultury w plan rozwojowy regionu, przy założeniu, iż rozwój kultury wspiera poprawę jakości potencjału regionu w dziedzinie kapitału intelektualnego oraz kapitału społecznego. Przygotowanie regionów (władz samorządowych i partnerów społecznych oraz instytucjonalnych) do tej aktywności jest ważne dla pozyskiwania funduszy Unii Europejskiej (w tym i z edycji INTERREG), także w kontekście następnego okresu programowania na lata 2007–2013”¹.

W założeniach Państwo Polskie powinno być partnerem dla jednostek samorządu terytorialnego i wspólnie z nimi kształtować kulturę w regionach. Do tego celu „niezbędne jest zinstytucjonalizowanie platformy współpracy pomiędzy państwem, a samorządami, a także w większym stopniu wykorzystanie możliwości tworzenia i prowadzenia wspólnych instytucji i wspólnych inwestycji w sferze kultury. Samorządy terytorialne powinny zyskać większą motywację w kształtowaniu instytucjonalnego zaplecza dla rozwoju kultury, w tym do wypełniania założonych w lokalnych strategiach rozwoju celów w sferze kultury, a rola państwa powinna sprowadzać się do badań naukowych i monitorowania tej sfery oraz do skutecznego zapobiegania sytuacjom kryzysowym. Jednocześnie Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego powinien posiadać odpowiednie środki na sprawowanie mecenatu nad działalnością instytucji kultury oraz instrumenty o charakterze motywującym, za pomocą których możliwa będzie realizacja polityki kulturalnej państwa w regionach”².

¹ *Narodowa Strategia Kultury*, s. 112-113.

² *Narodowa Strategia Kultury*, s. 114

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury wskazuje bardzo ważną przemianę w kształtowaniu podejścia do sposobów ochrony dziedzictwa kulturowego. Współczesna ochrona zabytków powinna skupiać się na aktywnym działaniu ze względu na „rosnące znaczenie powiązania kultury z rozwojem gospodarczym i dochodami regionów”. Elementy naszej spuścizny kulturowej powinny zostać wykorzystane dla podjęcia działań w kształtowaniu zintegrowanych produktów turystycznych.

Strategicznymi obszarami w okresie programowania 2004–2013 są m.in. ochrona dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie ochrona i rewaloryzacja zabytków³.

Rolą Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz jednostek samorządu terytorialnego jest motywowanie społeczności do partycypacji w funkcjonowaniu sfery kultury, w tym do dobrowolnego udziału w finansowaniu instytucji i wydarzeń kulturalnych oraz twórców za pomocą stworzonych narzędzi podatkowych. W tym celu Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz samorządy powinny rozszerzyć obowiązki odpowiednich komórek swoich urzędów w zakresie promocji społecznej odpowiedzialności obywateli za kulturę (wspólne kampanie promocyjne, powstawanie społecznych paneli eksperckich i ciał doradczych związanych z możliwością pozyskania dodatkowych funduszy na kulturę w regionach).

W związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej w równym stopniu zadaniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, jednostek samorządu terytorialnego i instytucji kultury staje się pozyskanie środków na kulturę z funduszy strukturalnych oraz innych środków Unii Europejskiej. W tym celu Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz samorządy powinny zapewnić odpowiednie środki na wkład własny do projektów realizowanych w sferze kultury.

Celem częściowym w *Narodowej Strategii Rozwoju Kultury* jest m.in. zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków⁴. Jednostki samorządu terytorialnego zostały określone jako partnerzy w finansowaniu wdrażania *Narodowej Strategii Kultury*.

4.1.2. Narodowy Program Kultury: „Ochrona Dziedzictwa Kulturowego” na lata 2004-2013

Narodowy Program Kultury „*Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego*” jest dokumentem służącym wdrożeniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury w latach 2004 – 2013 w sferze spuścizny kulturowej Polski, stworzonym przez zespół ekspertów przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Jego celem jest poprawa stanu i dostępności zabytków poprzez:

- a) tworzenie warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w sferze dokumentacji i ochrony zabytków,
- b) kompleksową rewaloryzację zabytków i ich adaptację na cele społeczne,
- c) zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości,
- d) tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,
- e) promocję polskiego dziedzictwa kulturowego w Polsce i za granicą,
- f) wzmocnienie zasobów ludzkich w sferze ochrony zabytków,
- g) podnoszenie świadomości społecznej dotyczącej dziedzictwa kulturowego,
- h) zabezpieczenie zabytków i archiwaliów przed nielegalnym wywozem za granicę⁵.

³ Ibidem, s. 115.

⁴ Ibidem, s. 114-115.

⁵ Ibidem, s. 118.

Narodowy Program Kultury wskazuje możliwości finansowania ochrony dziedzictwa kulturowego ze środków publicznych: z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, jednostek samorządu terytorialnego oraz funduszy strukturalnych, np.: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego - jego możliwości dla sektora kultury dotyczą przede wszystkim tworzenia, modernizacji i rozwoju infrastruktury w tym obszarze, w tym rewaloryzacji i adaptacji obiektów stanowiących dziedzictwo kulturowe lub przemysłowe. Dotyczy to przede wszystkim tworzenia centrów kulturalnych, traktowanych jako miejsce spotkań i odgrywających znaczną rolę w wymianie kulturalnej oraz otwarciu się regionu na zewnątrz. Ważną kategorią w infrastrukturze kulturalnej są zabytki i muzea, które posiadają potencjał ekonomiczny. Mogą one stanowić atrakcję turystyczną, przyczyniając się do wzrostu zainteresowania regionem zarówno dla turystów, jak i w sposób pośredni dla inwestorów. Kolejną możliwość daje Europejski Fundusz Społeczny ukierunkowany zwłaszcza na procesy dostosowawcze i unowocześnianie polityki zatrudnienia. Możliwości finansowania kultury w tym wypadku polegają na tym, że działalność związaną z poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i produkcją kulturalną może bezpośrednio lub pośrednio przyczyniać się do wzrostu liczby miejsc pracy. Najczęściej projekty kulturalne z tego zakresu są bezpośrednio lub pośrednio związane z promocją danego obszaru, a także ulepszeniem usług związanych z turystyką. Efekty działalności kulturalnej wykraczają jednak daleko poza podniesienie atrakcyjności turystycznej⁶.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa

4.2.1. Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020

Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020 została przyjęta przez Sejmik Województwa Pomorskiego w dniu 24 września 2012 r. (uchwała nr 458/XXII/12).

We wnioskach z analizy sytuacji społeczno – gospodarczej województwa pomorskiego stwierdzono, że „pomorskie charakteryzuje się unikatowym środowiskiem i walorami krajobrazowymi oraz różnorodnością kulturową, wynikającą z tożsamości regionalnej i lokalnej czerpiącej z dziedzictwa Kaszub, Kociewia, Powiśla, Żuław i innych części regionu”⁷

Jednocześnie określono wizję województwa pomorskiego, które w 2020 r. będzie regionem trwałego wzrostu, w którym uruchamiane i wykorzystywane są zróżnicowane potencjały terytorialne dla wzmocnienia i równoważenia procesów rozwojowych; o unikatowej pozycji, dzięki aktywności społeczeństwa obywatelskiego, silnemu kapitałowi społecznemu i intelektualnemu, racjonalnemu zarządzaniu zasobami środowiska, gospodarczemu wykorzystaniu potencjału morza oraz inteligentnym sieciami infrastrukturalnym i powszechnemu stosowaniu technologii ekoefektywnych; będący liderem pozytywnych zmian społecznych i gospodarczych w Polsce i w obszarze Południowego Bałtyku. Ponadto będzie miejscem cechującym się m.in. trakcyjną przestrzenią, tworzącą trwałe podstawy rozwoju poprzez dostosowanie systemu transportowego i energetycznego do długofalowych potrzeb, racjonalne wykorzystanie zasobów i walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych, a także ograniczanie

⁶ *Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego” na lata 2004-2013*, s. 31.

⁷ *Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020*, Gdańsk 2012, s 8.

i efektywne rozwiązywanie konfliktów przestrzennych, tworzenie wysokiej jakości przestrzeni oraz przeciwdziałanie skutkom ekstremalnych zjawisk naturalnych w regionie⁸.

Jednym z wyzwań strategicznych dla regionu uznano konieczność lepszego zarządzania przestrzenią dla zmniejszenia presji na środowisko, poprawy bezpieczeństwa powodziowego, a także optymalnego wykorzystania potencjałów terytorialnych (przyrodniczego, krajobrazowego, kulturowego i gospodarczego) dla zapewnienia wysokiej jakości życia⁹.

W *Strategii* wskazano 3 cele strategiczne uszczegółowione poprzez 10 celów operacyjnych oraz 35 kierunków działań. W ramach celu strategicznego 1. *Nowoczesna gospodarka* jednym z celów operacyjnych uznano 3. *Unikatową ofertę turystyczną i kulturalną*. Jego realizacja odbywać się będzie w ramach dwóch kierunków działań: 1.3.1. Rozwój sieciowych i kompleksowych produktów turystycznych i 1.3.2. Stworzenie rozpoznawalnej, wysokiej jakości oferty kulturalnej. Zobowiązaniem Samorządu Województwa Pomorskiego będzie rozwój regionalnych sieciowych produktów turystycznych obejmujących m.in. małe porty morskie, mariny, szlaki rowerowe i kajakowe oraz śródlądowe drogi wodne, a także unikatowe dziedzictwo regionalne i ofertę kulturalną. Oczekiwanymi efektami mają być:

- całoroczna, kompleksowa i atrakcyjna oferta turystyczna i kulturalna regionu obejmująca także efektywne wykorzystanie obiektów sportowych o randze krajowej;
- unikatowe walory naturalne, kulturalne i dziedzictwa kulturowego, w tym kulinarne, wykorzystywane w sposób racjonalny, efektywny i zrównoważony;
- wzmocniony wizerunek regionu oraz większa rozpoznawalność i spójność kluczowych regionalnych marek turystycznych i kulturalnych;
- silna współpraca pomiędzy podmiotami branży turystycznej i kulturalnej.

Program opieki zgodny jest z zapisami *Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020*.

4.2.2. Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2007 – 2013

Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013 przyjęty przez Zarząd Województwa Pomorskiego w dniu 2 października 2007 roku. W bieżącym roku został aktualizowany (Dz. U. Woj. Pom. Nr 134 z dnia 4 listopada 2010 r., poz. 2588) i zawiera zatwierdzone przez Komisję Europejską w dniu 3 września 2010 zmiany zaproponowane przez Zarząd Województwa Pomorskiego.

Celem strategicznym tego dokumentu jest poprawa konkurencyjności gospodarczej, spójności społecznej i dostępności przestrzennej województwa przy zrównoważonym wykorzystaniu specyficznych cech potencjału gospodarczego i kulturowego regionu oraz przy pełnym poszanowaniu jego zasobów przyrodniczych¹⁰.

W celach szczegółowych obejmujących m.in. ochronę dziedzictwa kulturowego określono „Cel 3. Poprawa atrakcyjności osiedleńczej i turystycznej”, gdzie skupiono się m.in. na wykorzystaniu potencjału turystycznego. „Atrakcyjność turystyczna regionu jest traktowana jako jeden z istotniejszych czynników jego trwałego rozwoju. Będzie ona wzmocniana poprzez zrównoważone wykorzystanie bogactwa środowiska przyrodniczego i kulturowego regionu. Realizowane przedsięwzięcia będą ukierunkowane na

⁸ Ibidem, s. 23.

⁹ Ibidem, s. 28.

¹⁰ *Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013*, Gdańsk, 2010 r., s 5.

dywersyfikację oferty turystycznej, obejmując ogólnie dostępną infrastrukturę turystyczną, obiekty dziedzictwa kulturowego, obszary cenne przyrodniczo, a także tworzenie i promocję (sieciowych) produktów turystycznych. Realizowane przedsięwzięcia będą wspierane poprzez budowę zintegrowanego systemu informacji turystycznej¹¹.

Działania, polegające m.in. na ochronie dziedzictwa kulturowego przewidziane zostały w osi priorytetowej 6. *Turystyka i dziedzictwo kulturowe*¹².

Program opieki zgodny jest z zapisami Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013.

4.2.3. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego przyjęty został przez Sejmik Województwa Pomorskiego w dniu 30 września 2002 r. uchwałą Nr 639/XLVI/02, a następnie zmieniony w dniu 26 października 2009 uchwałą Nr 1004/XXXIX/2009 (Dz. U. Woj. Pom. Nr 172 z dnia 16 grudnia 2009 r., poz. 3361).

W dokumencie tym uznano, że zrealizowanie celów polityki przestrzennej jest możliwe pod warunkiem stosowania określonych ogólnych zasad rozwijających zasadę generalną: długookresowego równoważenia rozwoju. Jedną z tych zasad jest stosowanie trójochrony (integralnej ochrony wartości przyrodniczych, kulturowych i krajobrazu) dla utrzymania równowagi środowiska i poprawy warunków i jakości życia.¹³

W rozdziale 12.1.2. poświęconym systemowi ochrony środowiska kulturowego wskazano, że ochrona elementów dziedzictwa kulturowego jest częścią składową procesu kształtowania i ochrony ładu przestrzennego¹⁴. Jako kierunki zagospodarowania przestrzennego wskazano m.in.:

- 1) Ochronę i odnowę charakterystycznych zasobów dziedzictwa kulturowego regionu, m.in.: układów urbanistycznych i ruralistycznych, zabytków wsi pomorskiej, dziedzictwa morskiego i rzeczno, dziedzictwa budownictwa ceglanego (przede wszystkim najstarsze kościoły i założenia klasztorne, zamki krzyżackie) i drewnianego (przede wszystkim dziedzictwo kulturowe Ziemi Słupskiej, Żuław, Powiśla, Kaszub i Kociewia), obiektów dziedzictwa obronno i techniki (w tym systemów hydrotechnicznych), kultury materialnej portów morskich i rzecznych oraz wsi rybackich, materialnych relikwów dziedzictwa solidarnościowego, zespołów rezydencjalnych, zespołów zieleni urządzonej, wybitnych dóbr kultury współczesnej.
- 4) Obejmowanie ochroną miejsc o wyjątkowych wartościach, gdzie została zachowana historyczna struktura przestrzeni i szczególne walory przyrodniczo-krajobrazowe – zalecane formy ochrony to odpowiednie zapisy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub powołanie parku kulturowego:
 - m) Gniew – zamek wzniesiony przez Krzyżaków po 1283 r. oraz zespół miejski lokowany po 1297 r. (Pałac Marysieńki, Pałac Myśliwski, pozostałości murów miejskich, ratusz, kościół parafialny pw. św. Mikołaja, kamienice podcieniowe z XIV–XV w.)¹⁵

W rozdziale 12.1.3. poświęconym systemowi ochrony walorów krajobrazu wskazano następujące kierunki zagospodarowania przestrzennego:

¹¹ Ibidem, s. 54.

¹² Ibidem, s. 68.

¹³ *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego*, Gdańsk, 2009, s. 197.

¹⁴ Ibidem, s. 213.

¹⁵ Ibidem, s. 214.

- 2) Ochrona przedpola ekspozycji bądź poprawa wyeksponowania m.in. przez ograniczenie wprowadzania zabudowy, zalesień, reklam wielkoformatowych i innych przekształceń, ochronę charakterystycznych akcentów i dominant, odtwarzanie wartościowych elementów obiektów zabytkowych i historycznych sylwet panoramicznych, w tym szczególnie:
 - d) zespołu zamkowego i staromiejskiego w Gniewie z trasy kołowej oraz od strony Wisły z jej drogi wodnej E-70 i z drugiego brzegu rzeki;
- 3) Zachowanie przedpola ekspozycyjnego przez ograniczenie wprowadzania zabudowy, zalesień, reklam wielkoformatowych i innych przekształceń mogących przesłonić ekspozycję lub obniżyć walory krajobrazu wzdłuż ciągów drogowych:
 - a) na odcinku drogowym (DK nr 91) Subkowy – Rudno – Gniew oraz z drogi wodnej rzeki Wisły, na panoramę Gniewa i okolicznych terenów rolniczych, a w tym ekspozycja z miejscowości Rudno na Dolinę Walichnowską;
 - h) droga wodna rzeki Wisły – (np. panorama Gniewu, Tczewa) i korona wału wiślanego (panoramy otoczenia o wielokilometrowym zasięgu), krawędź wysoczyzny m.in. w rejonie miejscowości Gorzędziej)¹⁶;
- 8) Ochrona makrownętrz krajobrazowych, jako elementów odzwierciedlających atrakcyjność i różnorodność krajobrazową województwa (m.in.: przez ochronę przed dewastacją istniejących walorów, ograniczenie wprowadzania intensywnej zabudowy terenów otwartych, ograniczenie wprowadzania obcych kulturowo form zagospodarowania terenu):
 - a) sekwencji wewnątrz w Dolinie Dolnej Wisły (Dolina Walichnowska oraz Dolina Kwidzyńska)¹⁷,

Ponadto wskazano, iż kształtowanie struktury przestrzennej infrastruktury kultury i sztuki powinno być realizowane poprzez m.in. obejmowanie ochroną w planach zagospodarowania przestrzennego ocalałych obiektów dziedzictwa kulturowego i wykorzystywanie jako wzorców w kształtowaniu lokalnej przestrzeni, a także bazy dla tworzenia instytucji kultury¹⁸

Program opieki zgodny jest z zapisami Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego.

4.2.4. Program Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2011 - 2014

Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2011 – 2014 przyjęty przez Sejmik Województwa Pomorskiego w dniu 28 lutego 2011 r. uchwałą NR 91/V/11 jest dokumentem kontynuującym politykę zapoczątkowaną programem na lata 2007 – 2010.

Celem strategicznym *Programu* jest wzmocnienie poziomu ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym województwa pomorskiego służące zachowaniu zabytków, budowaniu tożsamości regionalnej oraz promocji turystycznej regionu. Cel ten stanowi kontynuację dotychczasowych działań oraz dążenia do znaczącej poprawy stanu zasobów regionalnego dziedzictwa kulturowego. Poprawę rozumieć należy jako uchronienie obiektów zabytkowych i krajobrazu kulturowego przed zniszczeniem oraz polepszenie stanu jego zachowania i utrzymania.

Cel strategiczny realizowany jest w ramach trzech priorytetów:

¹⁶ Ibidem, s. 217-218.

¹⁷ Ibidem, s. 220.

¹⁸ Ibidem, s. 235.

- odnowa dziedzictwa kulturowego miast i wsi (w tym: zachowanie dziedzictwa kulturowego miast i wsi regionu służące budowaniu tożsamości mieszkańców oraz promocji turystycznej, ożywienie obszarów zabytkowych zespołów ruralistycznych oraz urbanistycznych);
- ochrona kulturowego dziedzictwa morskiego i rzecznoego (w tym: zachowanie dziedzictwa morskiego i rzecznoego służące budowaniu tożsamości mieszkańców oraz promocji turystycznej, ochrona krajobrazu kulturowego strefy przybrzeżnej, zachowanie zanikającej kultury materialnej portów morskich i rzecznych oraz wsi rybackich, odnowa i ożywienie zdegradowanych obszarów portowych i przemysłowych związanych z przemysłem morskim. Pielęgnowanie i promocja bogatych tradycji morskich kraju i regionu oraz tradycji lokalnych związanych z życiem codziennym mieszkańców strefy przybrzeżnej, ekspozycja najcenniejszych zabytków dziedzictwa morskiego i rzecznoego);
- badanie, dokumentacja i promocja dziedzictwa kulturowego (w tym: specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym)¹⁹.

Program opieki zgodny jest z zapisami Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2011 – 2014.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zabytków

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy

5.1.1. Strategia Rozwoju Gminy Gniew na lata 2004 – 2014

Strategia Rozwoju Gminy Gniew na lata 2004 – 2014 została przyjęta uchwałą Nr XV/84/03 Rady Miejskiej w Gniewie z dnia 30 października 2003 r. W przedmiotowym dokumencie misję gminy zdefiniowano: *Gmina Gniew - miejsce przyjazne do zamieszkania i przedsiębiorczości, umiejętnie łączącym walory społeczeństwa informatycznego z dziedzictwem kulturowym i historycznym oraz atrakcyjnością wiejskiego środowiska naturalnego*. W ramach jednego z trzech celów strategicznych głównych *Środowisko* w ramach priorytetu *Turystyka* określono cel strategiczny IV. Podniesienie atrakcyjności i zrobienie z turystyki głównego źródła dochodu w gminie. Cel ten realizowany jest poprzez:

1. Opracowanie strategii rozwoju turystyki w gminie z uwzględnieniem turystyki weekendowej.
2. Wdrożenie projektu zagospodarowania Wzgórza Zamkowego uwzględniającego również Zespół Staromiejski.
3. Rozszerzenie oferty stałych atrakcji turystycznych.
4. Przystosowanie działalności usługowej i infrastruktury do obsługi ruchu Turystycznego.
5. Wdrożenie systemu oznakowań i opisów szlaków turystyczno - historycznych.

Dla realizacji wizji opracowano grupę celów strategicznych, które nazwano „Ścieżką kluczowych celów strategicznych”. Kluczowym celem rozwojowym dla zrealizowania zdefiniowanej wizji gminy jest: Turystyka – IV Podniesienie atrakcyjności

¹⁹ *Program Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2011-2014*, Gdańsk 2011, s. 59-63.

turystycznej gminy; uczynienie turystyki głównym źródłem dochodu w gminie. Uwypuklono również cele szczegółowe, w tym m.in.:

- IV/1 Opracowanie strategii rozwoju turystyki w gminie z uwzględnieniem turystyki weekendowej.
- IV/2 Wdrożenie projektu zagospodarowania Wzgórza Zamkowego uwzględniając również Zespół Staromiejski.
- VIII/3 Zwiększenie ilości obszarów cennych przyrodniczo objętych ochroną prawną w gminie.
- IX/1 Budowa ciągów pieszo-rowerowych wzdłuż głównych szlaków rowerowych.
- IX/2 Stworzenie monitoringu wizyjnego (kamery) niebezpiecznych miejsc szczególnie w okresie letnim.

Integralną częścią przedmiotowej *Strategii* jest Plan Rozwoju Lokalnego Miasta i Gminy Gniew do roku 2013²⁰ zaktualizowany na mocy Zarządzenia nr 376/06 Burmistrza Miasta i Gminy Gniew z dnia 11 lipca 2006 r. W ramach opracowania przedmiotowego dokumentu w odniesieniu do obszaru dziedzictwa kulturowego określono następujące priorytety i cele:

Priorytet II A - Umożliwić rozwój infrastruktury turystycznej na terenie Starego Miasta i w obszarach do niego przyległych;

Cel niezbędny III B - Włączyć okolice Gniewu do szeroko rozumianego obszaru usług turystycznych w oparciu o Program Rewitalizacji Miasta Gniew;

Cel niezbędny III C - Stworzyć spójny i jednolity sposób zagospodarowania obiektów o charakterze zabytkowym.

Program opieki zgodny jest z zapisami *Strategii Rozwoju Gminy Gniew* na lata 2004-2014.

5.1.2. Lokalny Program Rewitalizacji

Lokalny Program Rewitalizacji dla Starego Miasta, Wzgórza Zamkowego, Podzamcza w miejscowości Gniew jako obszaru przestrzeni publicznej²¹ opracowany został na podstawie Zarządzenia nr 345/06 Burmistrza Miasta i Gminy Gniew z dnia 4 kwietnia 2006 r. W przedmiotowym dokumencie wizję obszaru rewitalizowanego zdefiniowano: *Gniew ponadlokalne centrum kultury i sztuki opartej na zespole zamkowym i centrum Starego Miasta z dobrą ofertą usług turystycznych, zapleczem rekreacyjnym i infrastrukturą sprzyjającą rozwojowi przedsiębiorczości. Obszar zapewniający komfort życia jego mieszkańcom z dobrze zorganizowanym systemem wsparcia dla wszystkich grup społecznych, gospodarczych i inicjatyw aktywnych środowisk pozarządowych.* W poszczególnych obszarach życia społeczno – gospodarczego wydzielonej części miasta objętej Programem Rewitalizacji (gospodarka, przestrzeń, ekologia, infrastruktura, społeczność) wskazano 14 celów, które następnie stały się podstawą do określenia danego wariantu rozwoju. Na podstawie wybranego wariantu działania realizowane będą w oparciu o zdefiniowane dwa cele strategiczne:

I A - Stworzyć warunki do poprawy estetyki kamienic będących głównymi elementami obszaru rewitalizowanego;

I B - Podjąć działania dla funkcjonalnego zagospodarowania Placu Grunwaldzkiego z korzyścią dla rozwoju różnego rodzaju funkcji turystycznych.

²⁰ Opracowany w lipcu 2006 r. przez Business Mobility International Spółka z o.o. ze Słupska.

²¹ Zaktualizowany w grudniu 2007 r. przez Business Mobility International Spółka z o.o. ze Słupska.

Program opieki zgodny jest z zapisami Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Starego Miasta, Wzgórza Zamkowego, Podzamcza w miejscowości Gniew jako obszaru przestrzeni publicznej.

5.1.3. Strategia Rozwoju Turystyki Gminy Gniew

Strategia Rozwoju Turystyki Gminy Gniew została przyjęta uchwałą Nr XVXXII/228/05 Rady Miejskiej w Gniewie z 3 marca 2005 r. W opracowaniu określono cztery główne cele strategiczne, w oparciu o które miało następować wdrażanie szczegółowych zadań:

- rozwój turystyki i jej wpływ na zrównoważony rozwój gospodarczy gminy,
- poprawa dostępu do informacji turystycznej i usług turystycznych,
- wzrost liczby turystów przyjeżdżających do gminy poprzez podniesienie jakości usług,
- wydłużenie sezonu turystycznego.

Dokument ten obejmował lata 2005-2010. Obecnie jest nieaktualny, bowiem po upływie tego okresu nie opracowano jego nowelizacji. Nie mniej jednak *Program opieki* zgodny jest z zapisami Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Gniew.

5.1.4. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Gniew

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Gniew przyjęte zostało przez Radę Miejską w Gniewie w dniu 31 marca 2005 uchwałą Nr XXXIII/239/2005 (pierwotny dokument z 2000 r.), a następnie w części kilkakrotnie zmieniane²². Dokument ten jest podstawą bieżących działań władz samorządowych gminy, jak też planów rozwojowych, w tym materiałem merytorycznym i dokumentem koordynującym opracowania planistyczne dotyczące miejskiej gospodarki przestrzennej. W studium znajdują się zapisy odnośnie ochrony dziedzictwa kulturowego gminy, wskazane w nim zostały obiekty i tereny objęte ochroną prawną.

Według zapisów *Studium*: „najważniejsze dla rozwoju wydaje się być przygotowanie terenów dla rozwoju turystyki i rekreacji, w szczególności opartej o walory kulturowe (miasto, zamek, liczne obszary i obiekty zabytkowe) i krajobrazowe (głównie tereny nadwiślańskie) oraz przyrodnicze, agroturystyki oraz turystyki kwalifikowanej”²³.

Zasady ochrony poszczególnych elementów dziedzictwa kulturowego zostały określone w rozdziale 7. Obszary, obiekty i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, krajobrazu kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej²⁴.

Program opieki zgodny jest z zapisami przedmiotowego *Studium*.

²² Zmiany wprowadzano kolejnymi uchwałami w latach 2008, 2009, 2010 i 2011. Ostatnia miała miejsce w 2012 r. i dotyczyła fragmentu miasta Gniew w związku z potrzebą zmiany koncepcji dotyczącej lokalizacji inwestycji z zakresu usług oświaty – nowej szkoły podstawowej (Uchwała Nr XVII/110/12 Rady Miejskiej w Gniewie z dnia 25 stycznia 2012 r.)

²³ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Gniew*, Załącznik nr 1 do Uchwały Nr XXXIII/239/2005 Rady Miejskiej w Gniewie z dnia 31 marca 2005, s. 81.

²⁴ *Ibidem*, s. 103-107.

5.1.5. Ochrona dziedzictwa kulturowego w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego

Dziedzictwo kulturowe na terenie miasta i gminy Gniew chronione jest na podstawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Plany te zawierają: zasady ochrony układów urbanistycznych i ruralistycznych, warunki konserwatorskie dotyczące realizacji nowej zabudowy w strefach ochrony konserwatorskiej, zasady ochrony zabytkowych obiektów oraz parków, stanowisk archeologicznych.

Zadania z zakresu kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej na terenie gminy, w tym uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego realizuje Referat Gospodarki Przestrzennej i Środowiska Urzędu Miasta i Gminy Gniew²⁵.

Program opieki zgodny jest z zapisami obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

5.2.1. Ogólna charakterystyka gminy

Gmina Gniew jest gminą miejsko-wiejską. Położona jest w południowej części województwa pomorskiego, w powiecie tczewskim, przy granicy z województwem kujawsko – pomorskim. Zajmuje wschodnią część Pojezierza Starogardzkiego i zachodnią część Doliny Kwidzyńskiej na obszarze historyczno – kulturowego regionu Doliny Dolnej Wisły oraz Kociewia.

Usytuowana jest na lewym brzegu Wisły i graniczy z gminami: Pelplin, Morzeszczyn, Smętowo Graniczne oraz Nowe. Obszar gminy Gniew zajmuje 194,8 km², co stanowi ok. 28% powiatu tczewskiego i ok. 1,1 % obszaru województwa pomorskiego,. Miasto Gniew jest największą miejscowością położoną w obrębie gminy, w skład której ponadto wchodzi 19 wsi sołeckich: Brody Pomorskie, Ciepłe, Gogolewo, Jaźwiska, Jeleń, Kolonia Ostrowicka, Kuchnia, Kursztyn, Nicponia, Opalenie, Piaseczno, Pieniążkowo, Polskie Gronowo, Półwieś, Rakowiec, Szpudrowo, Tymawa, Widlice oraz Wielkie Walichnowy.

5.2.2. Ważniejsze daty z historii gminy

- Ok. 600 r. - budowa pierwszych grodów przy ujściu Wierzycy do Wisły.
- XI w. - ziemia gniewska została włączona do Królestwa Polskiego.
- 1282 r. - ziemię gniewską przejęli Krzyżacy.
- 1283 r. - początek budowy zamku i warownej osady.
- 1297 r. - Gniew otrzymał prawa miejskie (prawo chełmińskie).
- XIV w. - szybki rozwój gospodarczy Gniewu, powstał: m.in. ratusz, kościół św. Mikołaja oraz wiele budynków na terenie obecnego Starego Miasta.
- 1466 r. - powrót ziemi gniewskiej do Polski.
- 1667 r. - starostą gniewskim został Jan Sobieski, późniejszy król Polski (od 1674r.), który wybudował Pałac Marysieńki dla swojej żony Marii Kazimiery.

²⁵ Referat ten prowadzi szczegółowy wykaz aktualnych planów zagospodarowania przestrzennego, <http://www.gniew.pl/322.planowanie-przestrzenne.html>

- 1772 r. - w wyniku I rozbioru Polski ziemia gniewska wraz z Pomorzem Gdańskim została włączona do Prus.
- 1774 r. - początek przebudowy zamku na spichlerz.
- 1918 r. - utworzenie tzw. Republiki Gniewskiej.
- 1920 r. - powrót ziemi gniewskiej do Polski na mocy traktatu wersalskiego.
- 1921 r. – pożar na zamku, zniszczenie znacznej jego części.
- 1939 r. – wybuch II wojny światowej, na zamku powstało więzienie dla ludności polskiej z Pomorza.
- 1945 r. – obrona Gniewu przez wojska hitlerowskie, 7 marca 1945 r. zakończenie walk.
- Po 1945 r. – odbudowa i organizacja życia miasta.
- 1957 r. – rozbiórka kościoła ewangelickiego usytuowanego na rynku.
- 1968 r. - Kardynał Karol Wojtyła dokonał koronacji figury Matki Bożej Piaseckiej Królowej Pomorza w Piasecznie.
- 1968-74 r. – I etap prac związanych z odbudową zamku, przywrócono jego wygląd czasów średniowiecza (inwestorem był Zakłady Mechanizmów Okrętowych "FAMA").
- 1992 r. – rozpoczęto II etap odbudowy zamku (z inicjatywy Miasta i Gminy Gniew)
- 1997 – przywrócono charakter sakralny kaplicy zamkowej.
- Lipiec 2010 r. – Wzgórze Zamkowe w Gniewie stało się własnością Grupy Polmlek, która rozpoczęła III etap odbudowy zamku i rewaloryzacji przyległego terenu.

Obecnie miasto i gmina Gniew liczy 15 973 mieszkańców (z czego 6896 mieszka w mieście, a 9077 w sołectwie)²⁶ i zajmuje 194,8 km² powierzchni.

5.2.3. Krajobraz kulturowy

Krajobraz kulturowy to przestrzeń, historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze. Na terenie gminy występujący krajobraz otwarty jest urozmaicony, na ogół o wysokich walorach wizualnych. Szczególnie cenna jest panorama Gniewa od południa – z Nicponi i Tymawy (Tymawa Wybudowanie – wzgórze), a ponadto krajobrazy Niziny Walichnowskiej, Nadwiślańskie, doliny Wierzycy - okolice Gniewa, Brodzkich Młynów, Brodów Pomorskich, okolice Piaseczna, okolice Widlic oraz drogi o walorach pejzażowych. Dość dobrze zachowana jest historyczna sieć drożna z nielicznymi alejami i zadrzewieniami dróg łączących poszczególne jednostki osadnicze. Znaczna część gminy odznacza się harmonijnym krajobrazem kulturowym. Wśród występujących również zjawisk negatywnych wymienić należy: zanik tradycyjnego budownictwa, wprowadzanie współczesnych wzorów architektury w opozycji do form lokalnych, zanik zadrzewień wzdłuż dróg i śródpolnych.

Działania związane z ochroną krajobrazu kulturowego na terenie gminy powinny zmierzać do zachowania i przestrzegania rygorów stosowania historycznej kolorystyki dachów i elewacji, lokalnych materiałów budowlanych (drewno, miejscowy kamień,

²⁶ Według stanu na 31.12.2011 r. (źródło: Urząd Miasta i Gminy Gniew).

ceramika), wykorzystywania w budownictwie współczesnym elementów budownictwa regionalnego, sytuowania i komponowania bryły zgodnie z ukształtowaniem terenu.

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Rejestr zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków (art. 8 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Wpis do rejestru zabytku nieruchomego może nastąpić z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy (art. 9 ust. 1). Przedmiotowego wpisu dokonuje wojewódzki konserwator zabytków w drodze decyzji administracyjnej. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku (art. 9 ust. 2).

5.3.1. Zabytki nieruchome

Na terenie miasta i gminy Gniew znajdują się 64 zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków na podstawie 51 decyzji. W tabeli przedstawiono wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków województwa pomorskiego położonych na obszarze miasta i gminy Gniew²⁷.

lp.	miejscowość	adres	obiekt	wpis do rejestru zabytków	
				nr ²⁸	data
1.	Cierzpice	Cierzpice	zespół dworsko-parkowy (dwór, park)	1296	1989.12.28
2.	Gniew		układ urbanistyczny Starego Miasta z terenem zamkowym	114	1959.07.30
3.	Gniew		zespół zamkowy w Gniewie z obiektami: 1. zamek komturów gniewskich; 2. dom bramny; 3. pałacyk Mysliwski; 4. pałacyk Marysieńki; 5. mury obronne podzamcza; 6. mury dawnej fosy zamkowej; 7. studnia na dziedzińcu zamkowym wraz z działkami	130	2009.05.19
4	Gniew	Gostomskiego3	spichlerz	1117	1986.06.10
5	Gniew	Gostomskiego 4	spichlerz	1118	1986.06.10
6	Gniew	Dolny Podmur i Górny Podmur	zespół obwarowań miejskich	506	1971.02.20
7	Gniew	Ks.Kursikowskiego 1	kościół parafialny p.w. Św. Mikołaja	327	1962.09.11
8.	Gniew	Plac Grunwaldzki 1	ratusz	511	1971.02.20
9.	Gniew	Plac Grunwaldzki 6	kamienica	1331	1990.09.26
10.	Gniew	Plac Grunwaldzki 7	ruina kamienicy	628	1972.08.24
11.	Gniew	Plac Grunwaldzki 8	kamienica	507	1971.02.20
12.	Gniew	Plac Grunwaldzki 9	kamienica	508	1971.02.20
13.	Gniew	Plac Grunwaldzki 10	kamienica	629	1972.08.24

²⁷ Według stanu na 10.10.2012 r. (źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Gdańsku).

²⁸ Od dnia 20 marca 2006 r. obowiązuje nowa księga rejestru zabytków województwa pomorskiego. W związku z powyższym w przedstawionym wykazie zabytków wpisanych do rejestru zabytków podano obowiązujące numery z aktualnej księgi rejestru.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY GNIEW na lata 2013-2016

14.	Gniew	Plac Grunwaldzki 11	kamienica	630	1972.08.24
15.	Gniew	Plac Grunwaldzki 12	kamienica	631	1972.08.24
16.	Gniew	Plac Grunwaldzki 13	kamienica	632	1972.08.24
17.	Gniew	Plac Grunwaldzki 14	kamienica	633	1972.08.24
18.	Gniew	Plac Grunwaldzki 15	kamienica	634	1972.08.24
19.	Gniew	Plac Grunwaldzki 16	kamienica	509	1971.02.20
20.	Gniew	Plac Grunwaldzki 17	kamienica	635	1972.08.24
21.	Gniew	Plac Grunwaldzki 18	kamienica	636	1972.08.24
22.	Gniew	Plac Grunwaldzki 20	kamienica	637	1972.08.24
23.	Gniew	Plac Grunwaldzki 22	kamienica	638	1972.08.24
24.	Gniew	Plac Grunwaldzki 26	kamienica	510	1971.02.20
25.	Gniew	Plac Grunwaldzki 28	kamienica	639	1972.08.24
26.	Gniew	Plac Grunwaldzki 30	kamienica	640	1972.08.24
27.	Gniew	Plac Grunwaldzki 32	kamienica	641	1972.08.24
28.	Gniew	Plac Grunwaldzki 33	kamienica	642	1972.08.24
29.	Gniew	Plac Grunwaldzki 34	kamienica	643	1972.08.24
30.	Gniew	Plac Grunwaldzki 35	kamienica	644	1972.08.24
31.	Gniew	Plac Grunwaldzki 36	kamienica	144	1960.01.18
32.	Gniew	Plac Grunwaldzki 39	kamienica	645	1972.08.24
33.	Gniew	Plac Grunwaldzki 40	kamienica	646	1972.08.24
34.	Gniew	Plac Grunwaldzki 41	kamienica	647	1972.08.24
35.	Gniew	Plac Grunwaldzki 42	kamienica	648	1972.08.24
36.	Gniew	Plac Grunwaldzki 44	kamienica	649	1972.08.24
37.	Gniew	Sambora 4	dom	650	1972.08.24
38.	Gniew	Sambora 5	dom	651	1972.08.24
39.	Gniew	Sambora 6	dom	652	1972.08.24
40.	Gniew	Sambora 7	dom	653	1972.08.24
41.	Gniew	Sambora 8	dom	654	1972.08.24
42.	Gniew	Sambora 9	dom	655	1972.08.24
43.	Gniew	Sobieskiego/Górny Podmur	baszta i mury obronne	506	1971.02.20
44.	Nicponia	Nicponia Nr 55 d.48	dwór – tzw. nowy	782	1973.10.27
45.	Opalenie	Jakuba Hutten-Czapskiego 49	zespół dworsko-parkowy (dwór, park)	780	1973.10.27
46.	Opalenie	Kościelna 1	kościół parafialny p.w. Św. Apostołów Piotra i Pawła	781	1973.10.27
47.	Piaseczno	Piaseczno	kościół parafialny p.w. Narodzenia NMP wraz z cmentarzem, murem granicznym, bramami oraz działkami nr 115 i 116 i znajdującym się na nich starodrzewem	326	1962.09.11
					2010.05.12
48.	Piaseczno	Piaseczno	wiatrak	872	1977.04.25
49.	Pieniążkowo	Pieniążkowo	zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Jana Chrzciciela z plebanią, organistówką, budynkiem gospodarczym oraz murem i terenem przykościelnym	11	1936.07.13
					1996.08.08
50.	Tymawa	Tymawa 39	kościół parafialny p.w. Michała Archanioła	808	1974.11.17
51.	Wielkie Walichnowy	Wielkie Walichnowy 32	kościół parafialny p.w. Jana Chrzciciela	809	1974.11.17
52.	Wielkie Wyręby	Wielkie Wyręby	zespół dworsko-parkowy (dwór, ob. sanatorium, park)	1340	1990.12.29

5.3.2. Zabytki ruchome

W tabeli przedstawiono wykaz zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków województwa pomorskiego położonych na obszarze miasta i gminy Gniew uszeregowany według miejscowości oraz po scaleniu decyzji²⁹. W szczególności składają się na nie takie obiekty jak: ołtarze główne i boczne, chrzcielnice, obrazy, świeczniki ambony, naczynia liturgiczne oraz rzeźby.

lp.	wpis do rejestru zabytków		miejscowość	obiekt	przedmiot ochrony
	nr	data			
1.	167	1978.09.29	Gniew	kościół parafialny pw. Św. Mikołaja	wyposażenie kościoła
2.	216	1988-02-05	Opalenie	kościół parafialny pw. Św. Apostołów Piotra i Pawła	wyposażenie kościoła
3.	199	1985.04.18	Piaseczno	kościół parafialny pw. Narodzenia NMP	wyposażenie kościoła
4.	233	1990.12.20	Pieniążkowo	kościół parafialny pw. Św. Jana Chrzciciela	wyposażenie kościoła
5.	320	2008.10.20	Tymawa	kościół parafialny pw. Św. Michała Archanioła	wyposażenie kościoła
6.	222	1989.02.08	Wielkie Walichnowy	kościół parafialny pw. Św. Jana Chrzciciela	wyposażenie kościoła

5.3.3. Zabytki archeologiczne

W tabeli przedstawiono wykaz zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków województwa pomorskiego położonych na obszarze miasta i gminy Gniew uszeregowany wg kolejności dat wpisu³⁰.

lp.	miejscowość	rodzaj stanowiska	chronologia	wpis do rejestru zabytków		nr na planszy
				nr	data	
1.	Cieple	grodzisko	wczesne średniowiecze	031/Archeol.	05.12.1968	8
2.	Gniew	osada	okres wpływów rzymskich	088/Archeol.	09.01.1970	76
3.	Opalenie	osada	okres wpływów rzymskich, średniowiecze	089/Archeol.	09.01.1970	22
4.	Opalenie	osada	okres wpływów rzymskich, wczesne średniowiecze	091/Archeol.	09.01.1970	23
5.	Opalenie	cmentarzysko	okres wpływów rzymskich	092/Archeol.	09.01.1970	21
6.	Cieple	grodzisko	okres wczesnego średniowiecza	095/Archeol.	10.07.1970	75
7.	Cieple	cmentarzysko	okres wczesnego średniowiecza	102/Archeol.	25.11.1970	10
8.	Cieple	grodzisko	okres wczesnego średniowiecza	117/Archeol.	07.12.1970	7
9.	Cieple	grodzisko	okres wczesnego średniowiecza	118/Archeol.	07.12.1970	9

²⁹ Według stanu na 20.11.2012 r. (źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków). Scalenie rejestru zabytków ruchomych województwa pomorskiego nastąpiło w 2010 r. W związku z powyższym w przedstawionym wykazie zabytków ruchomych podano obowiązujące numery z aktualnej księgi rejestru.

³⁰ Według stanu na 18.11.2012 r. (źródło: Muzeum Archeologiczne w Gdańsku).

10.	Tymawa	osada	okres późnego średniowiecza	132/Archeol.	25.03.1971	25
11.	Nicponia	cmentarzysko	okres wpływów rzymskich	133/Archeol.	25.03.1971	20
12.	Widlice	osada	wczesna epoka żelaza	311/Archeol.	06.12.1976	27
13.	Cieple	osada	okres wpływów rzymskich, okres wczesnego średniowiecza	317/Archeol.	11.12.1976	15
14.	Polskie Gronowo	osada	okres wpływów rzymskich	411/Archeol.	30.09.1986	2
15.	Brody Pomorskie	osada	epoka kamienia	420/Archeol.	20.12.1986	4
16.	Brody Pomorskie	osada	epoka kamienia	421/Archeol.	20.12.1986	43
17.	Gniew	osada	okres wczesnego średniowiecza	366/Archeol.	19.06.1980	78
18.	Gniew	osada	wczesna epoka żelaza/okres późnego średniowiecza	367/Archeol.	16.06.1980	77
19.	Gniew	podzamcze port	okres wczesnego średniowiecza, średniowiecze	384/Archeol.	29.11.1983	81

5.4. Ewidencja zabytków

Ewidencję zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków w formie kart ewidencyjnych (art. 22 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami), zaś ewidencję z terenu gmin prowadzi wójt (burmistrz, prezydent miasta) w formie zbioru kart adresowych zabytków, objętych wojewódzką ewidencją zabytków (art. 22 ust. 4).

Obok zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia oraz parków kulturowych ochronę zabytków objętych gminną ewidencją uwzględnia się w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (art. 19 ust. 1).

Ewidencja zabytków jest podstawą dla sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy (art. 21). Rozpoznanie zasobów, stanu zachowania obiektów zabytków pozwala na wskazanie zagrożeń oraz sposobów reagowania w celu ochrony i powstrzymania degradacji zewidencjonowanych zabytków oraz ich otoczenia. Dlatego obiekty te ujęte zostają w programach opieki oraz wskazane są do ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Jeżeli gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami ustalenia tego programu uwzględnia się zarówno w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, jak i w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (art. 19 ust. 2).

5.4.1. Gminna ewidencja zabytków

Staraniem władz gminy w latach 2006-2007 opracowano gminną ewidencję zabytków położonych na podległym obszarze. Szczegółowy, aktualny wykaz obiektów zabytkowych objętych ewidencją konserwatorską zawarto w Załączniku nr 1. W trakcie

realizacji *Programu opieki* lista ta na bieżąco będzie weryfikowana, w związku z powyższym w przyszłości może ulegać niewielkim korektom.

5.4.2 Obiekty archeologiczne

Na terenie miasta i gminy Gniew znajduje się 61 stanowisk archeologicznych objętych ochroną konserwatorską. Szczegółowy, aktualny wykaz tych miejsc zawarto w Załączniku nr 2 do niniejszego *Programu opieki*.³¹

5.4.3. Zabytki w zbiorach muzealnych

W części pomieszczeń (w skrzydle zachodnim) Zamku w Gniewie mieści się Muzeum Archeologiczne w Gdańsku Oddział w Gniewie. W placówce tej prezentowane są wystawy stałe pod nazwą „Grunwald 1410 r.”, „Życie codzienne w średniowiecznym zamku” oraz „Kowalstwo artystyczne”. Jednocześnie pracownicy muzeum uczestniczą w pracach archeologicznych prowadzonych na terenie wzgórza zamkowego.

5.5. Dziedzictwo niematerialne

Spośród występujących na terenie gminy elementów dziedzictwa niematerialnego należy wymienić:

- kultywowanie tradycji rycerskich (zamek w Gniewie),
- kultywowanie tradycji husarii (w 2004 r. w Gniewie powołano chorągiew husarską marszałka województwa pomorskiego, której porucznikiem został kasztelan gniewski, J. Struczyński, jej członkowie uczestniczą w krajowych i międzynarodowych inscenizacjach historycznych oraz niejednokrotnie przygotowują wydarzenia kulturalne i historyczne na terenie wzgórza zamkowego),
- żywe tradycje pielgrzymkowe (w Piasecznie znajduje się sanktuarium maryjne Królowej Pomorza i Matki Jedności),
- pamięć o tradycji ruchu ludowego (J. Kraziewicz, w 1862 r. założyciel i prezes pierwszego na ziemiach polskich kołka rolniczego w Piasecznie i pierwszej chłopskiej spółki pożyczkowej w Gniewie, obecnie Oddział Muzeum Polskiego Ruchu Ludowego w Warszawie).

Niematerialnymi elementami dziedzictwa kulturowego jest również historyczne nazewnictwo. Nazwy geograficzne (rzeki, nazwy miejscowości) i nazwy własne (nazwy ulic i placów, nazwy budynków, miejskich uroczystości czy regionalnych wyrobów) są niejednokrotnie nośnikami tradycji, świadectwem minionych pokoleń oraz historii i wielokulturowości regionu. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (art. 9 ust. 2) daje możliwość ochrony nazw geograficznych, historycznych i tradycyjnych związanych z zabytkiem.

³¹ Według stanu na 18.11.2012 r. (źródło: Muzeum Archeologiczne w Gdańsku).

5.7. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

W wyniku analizy zasobów dziedzictwa kulturowego gminy dokonano waloryzacji na obiekty i obszary o znaczeniu:

- europejskim: zamek w Gniewie z zabudową wzgórza zamkowego (Pałacem Myśliwskim, Pałacem Marysieńki, zespołem obwarowań zamkowych),
- krajowym:
 - ✓ układ urbanistyczny Starego Miasta w Gniewie wraz z zabudową oraz ciągiem obwarowań średniowiecznych,
 - ✓ Gniew: gotycki kościół św. Mikołaja z XIV-XV w., gotycki ratusz z XIV – XV w., zespół kamienic przyrynkowych, ciąg murów średniowiecznych,
 - ✓ Piaseczno – kościół pw. Narodzenia NMP z XIV w, sklepienia z 1676 r., wyposażenie z XIV-XVIII w.,
- regionalnym:
 - ✓ Piaseczno: wiatrak holenderski z 1889 r.;
 - ✓ Polskie Gronowo: cmentarz mennonicki
 - ✓ Opalenie: barokowy kościół pw. Św. Apostołów Piotra i Pawła z 1773 r.,
 - ✓ Pieniążkowo: kościół pw. Św. Jana Chrzciciela z 1592 r.
 - ✓ Wielkie Walichnowy: kościół pw. Św. Jana Chrzciciela z k. XIV-XV, wyposażenie z XV-XVIII w.
 - ✓ Tymawa: kościół pw. Św. Michała Archanioła z XVII w., wyposażenie z XVII-XVIII w., zakon cystersów osadził rycerzy Zakonu Calatrawy z Hiszpanii (kalatrawensów)
 - ✓ budynki przy ul. Sambora w Gniewie,
- lokalnym:
 - ✓ zespoły dworsko-parkowe: między innymi w Nicponi, Opaleniu oraz Wyřebach Wielkich (ob. DPS), a ponadto liczne przykłady zabudowy regionalnej.

Z uwagi na wyjątkowo cenne w skali kraju wartości jakie reprezentuje układ urbanistyczny Starego Miasta w Gniewie w obrębie obwarowań średniowiecznych wraz z zamkiem oraz towarzyszącą zabudową postuluje się podjęcie działań mających na celu uznanie przez Prezydenta RP tych miejsc za pomnik historii.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń.

Analiza SWOT jest podstawowym i powszechnie stosowanym narzędziem diagnostycznym, która stanowi zestawienie takich cech, jak: Strengths – silne strony,

Weaknesses – słabe strony, **Opportunities** – szanse, **Threats** – zagrożenia. Zestawienie to stanowi podstawę do opracowania celów programu opieki.

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • nasycenie centrum Gniewa zabytkami o znaczeniu europejskim (zamek) i krajowym, • atrakcyjny krajobraz naturalny z licznymi elementami kulturowymi, • uwzględnianie problemów ochrony dziedzictwa kulturowego w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, • dobra edukacja dotycząca walorów środowiska kulturowego gminy, • dogodne położenie – bliskie sąsiedztwo • (rz. Wisła, droga krajowa, autostrada A1). 	<ul style="list-style-type: none"> • zły stan zachowania wielu obiektów zabytkowych, • niewystarczające środki finansowe właścicieli obiektów zabytkowych na ich konserwację i rewaloryzację, • rozdrobniona własność w budynkach zabytkowych.

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • rozwój turystyki i agroturystyki, • inwestowanie w obiekty zabytkowe (ich konserwacja i restauracja) m.in. na potrzeby turystyki, • rosnąca rola samorządu gminnego poprzez włączenie ochrony zabytków w sferę rozwoju miasta, • możliwość dotacji prac konserwatorskich i remontowych przy zabytkach ze środków finansowych pochodzących z różnych źródeł: samorządowe, państwowe, środki UE i in., • współpraca z sąsiednimi gminami w ramach wspólnych inwestycji : budowa tras turystycznych i szlaków z uwzględnieniem obiektów zabytkowych, • rozwój inicjatyw lokalnych i organizacji pozarządowych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, • promocja przykładów dobrych praktyk opieki nad zabytkami. 	<ul style="list-style-type: none"> • pogarszający się stan techniczny wielu zabytków spowodowany brakiem środków oraz ich niewłaściwym użytkowaniem, • kolizja pomiędzy wymogami ochrony konserwatorskiej, a bieżącymi potrzebami, • samowolne, wynikające z braku egzekucji prawa, przekształcenie obiektów i zespołów zabudowy deprecjonujące ich wartości zabytkowe, • zniszczenie historycznej panoramy Gniewa od strony Wisły, utrata integralności zabytkowej przestrzeni Gniewa poprzez znaczące inwestycje, • brak nawiązania do miejscowej tradycji. podczas budowy nowych obiektów.

7. Założenia programowe

Program Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Gniew na lata 2013 – 2016 ma służyć ochronie i wykorzystaniu lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego do wielu dziedzin życia społecznego w celu jej rozwoju gospodarczego. Wynikiem realizacji celów określonych w programie opieki powinno być przejście od pasywnej ochrony i cząstkowych działań konserwatorskich do stosowania zintegrowanego zarządzania zasobami dziedzictwa kulturowego.

Ramy programowe *Programu opieki* wyznaczają tezy problemowe, wskazujące na:

- umożliwienie finansowania i racjonalnego wykorzystania środków finansowych na utrzymanie krajobrazu kulturowego oraz ratowanie obiektów o szczególnych wartościach zabytkowych,
- wspieranie i kreowanie różnorodnych form i metod umożliwiających ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami – stymulowanie zasad partnerstwa oraz odpowiedzialności właścicieli obiektów o podstawowym znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego na terenie gminy,
- podnoszenie walorów zabytkowych i wykorzystanie ich w promocji kultury i dla rozwoju turystyki w gminie, a zwłaszcza jako czynnika wpływającego na rozwój gospodarczy gminy,
- kreowanie modelu odpowiedzialności za zasoby dziedzictwa kulturowego w gminie wśród mieszkańców i we władzach samorządowych,
- wspieranie aktywności lokalnej w działaniach mających na celu poszanowanie materialnego dziedzictwa oraz zachowanie własnej tożsamości,
- poszukiwanie i wspieranie projektów związanych z kreowaniem i wdrażaniem nowych form opieki nad zabytkami i ich promocji (np. szlaki turystyczno – historyczne, ożywianie zabytków),
- włączenie kultury i dziedzictwa kulturowego w obszar interwencji i wsparcia zgodnie z zasadami planowania i wdrażania programów prorozwojowych, stosownie do oczekiwań mieszkańców gminy poprzez uznanie znaczenia dziedzictwa kulturowego w rozwoju społeczno - ekonomicznym gminy.

Celem strategicznym *Programu opieki* jest

ZACHOWANIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO SŁUŻĄCE ROZWOJOWI GOSPODARCZEMU GMINY

Realizacja celu strategicznego będzie odbywać się w oparciu o trzy priorytety:

Priorytet 1:

OCHRONA I REWALORYZACJA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY

Priorytet 2:

ZARZĄDZANIE ZABYTKOWYM ZASOBEM GMINY

Priorytet 3:

POPULARYZACJA WALORÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY

Kierunki oraz typy działań w ramach poszczególnych priorytetów przedstawia poniższa tabela:

Priorytet I: OCHRONA I REWALORYZACJA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY	
kierunki działań	typy działań
<ol style="list-style-type: none"> 1. Zachowanie dziedzictwa kulturowego jako ważnego elementu dla rozwoju gospodarczego gminy. 2. Rewaloryzacja krajobrazu kulturowego gminy. 3. Kształtowanie spójnej przestrzeni gminnej sieci powiązań kulturowo-przyrodniczych. 4. Kształtowanie struktur przestrzennych w oparciu o przesłanki historyczne. 5. Ochrona charakterystycznych elementów krajobrazu kulturowego gminy. 6. Ekspozycja najcenniejszych elementów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> • opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w szczególności dla obszarów o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi (w tym weryfikacja obowiązków w zakresie aktualizacji zagadnień związanych z ochroną zabytków) oraz dla obszarów wskazanych do ochrony w studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gminy, • konsekwentne wdrażanie zapisów dokumentów programowych w odniesieniu do zabytków i krajobrazu kulturowego gminy, • poprawa ładu przestrzennego wsi oraz zapobieganie rozpraszaniu osadnictwa poprzez: <ul style="list-style-type: none"> - ochronę historycznie ukształtowanego układu dróg, placów oraz relacji przestrzennych pomiędzy zespołami zabytkowej zabudowy, - wypełnianie zabudową wolnych działek budowlanych w obszarach centrów wsi oraz historycznych siedlisk w zgodzie z historyczną kompozycją danego układu i gabarytami oraz formą architektoniczną tworzącej go zabudowy, - wyznaczanie w planach miejscowych nowych terenów pod zabudowę na zasadzie kontynuacji historycznych siedlisk, • ochrona panoram oraz przedpoli widokowych najcenniejszych elementów krajobrazu i dziedzictwa kulturowego, • podejmowanie działań związanych likwidacją samowoli budowlanych.

Priorytet II: ZARZĄDZANIE ZABYTKOWYM ZASOBEM GMINY	
kierunki działań	typy działań
<ol style="list-style-type: none"> 1. Podniesienie standardu przestrzeni publicznych o wartościach kulturowych. 2. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych. 3. Podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami. 	<ul style="list-style-type: none"> • rewitalizacja Starego Miasta w Gniewie, • rewaloryzacja zespołów zabytkowej zieleni (w tym gminnych parków, cmentarzy, obszarów nieczynnych cmentarzy), • dofinansowanie prac rewaloryzacyjnych przy obiektach nie będących własnością gminy w postaci stosownej uchwały dotyczącej dotacji na prace remontowo-konserwatorskie przy zabytkach ruchomych i nieruchomych, • wspieranie działań związanych z zabezpieczeniem obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą (montaż instalacji przeciwpożarowej i alarmowej, zabezpieczeń przeciw włamaniom, znakowanie i ewidencjonowanie zabytków ruchomych itp.), • szkolenie osób bezrobotnych w rzemiosłach związanych z tradycyjną sztuką budowlaną, • wsparcie utrzymywania na rynku pracy zanikających rzemiosł i zawodów, • wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych w zabytkowych obiektach budownictwa drewnianego oferujących wypoczynek i rozrywkę (regionalne potrawy, zwyczaje itp.) oparte na miejscowych tradycjach, • wspieranie tworzenia regionalnych izb pamięci, skansenów itp.

Priorytet III: POPULARYZACJA WALORÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY	
kierunki działań	typy działań
<ol style="list-style-type: none"> 1. Popularyzacja dziedzictwa kulturowego gminy. 2. Popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym. 3. Promocja tradycyjnych form i cech lokalnej architektury. 4. Szeroki dostęp do informacji o dorobku kultury regionalnej. 	<ul style="list-style-type: none"> • wspieranie działań popularyzujących wiedzę o dziedzictwie kulturowym gminy, • organizacja i wspieranie realizacji konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych, • inicjowanie i organizacja obchodów Europejskich Dni Dziedzictwa na obszarze gminy, • wydawanie i wspieranie publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy, • popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach, popularyzacja dobrych praktyk projektowych przy zabytkach, a także zagospodarowaniu obszarów oraz terenów cennych kulturowo, przyrodniczo i krajobrazowo, • wprowadzenie i upowszechnienie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji przedszkolnej i szkolnej poprzez wspieranie i organizowanie zajęć, • upowszechnianie i edukacja tradycyjnych form i cech lokalnej architektury (w zakresie bryły, detalu architektonicznego, materiału, kolorystyki, rozwiązań konstrukcyjnych), • opracowanie szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych, samochodowych) wykorzystujących walory środowiska kulturowego, • opracowanie <i>mapy zabytków gminy</i>, jako atrakcyjnej graficznie formy promocji, ułatwiającej dotarcie do wszystkich elementów dziedzictwa kulturowego, • szersze udostępnienie informacji o zabytkach gminy na stronie internetowej gminy.

8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

8.1. Instrumenty prawne

Problematyka zachowania dziedzictwa kulturowego będzie uwzględniana przez władze gminy w trakcie realizacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W ramach posiadanych instrumentów prawnych gmina przyczyniać się będzie do:

- opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy,
- wspierania prac konserwatorskich, restauratorskich i budowlanych przy zabytkach nieruchomości wraz z ich otoczeniem oraz w historycznych układach przestrzennych, a także zabytkowego wyposażenia i wystroju.

8.2. Instrumenty koordynacji

Realizacja Programu wymaga współpracy z instytucjami ochrony zabytków różnych szczebli, w tym z organizacjami pozarządowymi oraz władzami kościelnymi i parafiami z terenu gminy.

8.3. Instrumenty finansowe

Podstawowym narzędziem finansowym dla zachowania najcenniejszych zabytków gminy będą dotacje udzielane na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru. Służyć temu będzie uchwała Nr XXVI/234/08 Rady Miejskiej w Gniewie z dnia 29.10.2008 r. określająca zasady udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków. Planowane jest również wykorzystanie funduszy europejskich oraz dostępnych dofinansowań samorządu województwa pomorskiego.

8.4. Instrumenty społeczne

W działaniach gminy przewidywane jest prowadzenie działań z zakresu współpracy i współdziałania z właścicielami oraz użytkownikami zabytków (władzami kościelnymi i parafiami, osobami fizycznymi oraz spółkami), a także edukacja i informacja odnośnie dziedzictwa kulturowego gminy.

8.5. Instrumenty kontrolne

Zadania sformułowane w niniejszym programie przewidują stosowanie dwóch form monitoringu jego realizacji: monitoringu zasobów (weryfikacja i aktualizacja gminnej ewidencji zabytków) oraz monitoringu stanu środowiska kulturowego.

9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami.

Za monitorowanie realizacji *Programu opieki* odpowiada Burmistrz Miasta i Gminy Gniew, który co dwa lata będzie przedstawiał Radzie Miasta sprawozdanie z realizacji programu.

Przykładowe kryteria prowadzenia oceny realizacji *Programu opieki*:

- poziom (w %) wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami,
- liczba zrealizowanych konkursów, wystaw i działań edukacyjnych na terenie gminy,

- liczba przygotowanych/wydanych wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, przewodników),
- liczba i długość (w km) utworzonych szlaków turystycznych i ścieżek rowerowych,
- liczba szkoleń/liczba osób biorących udział w szkoleniach związanych z ochroną i popularyzacją dziedzictwa kulturowego.

10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami.

W celu właściwej i skutecznej ochrony zasobów kulturowych wykorzystane zostaną środki możliwe do zabezpieczenia z budżetu gminy na ten cel, jak również w miarę możliwości prowadzone będą programy czerpiące z budżetów innych publicznych źródeł, tj.: Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (Fundusz na remont i konserwację obiektów sakralnych), Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (finansowane zabytkowych parków wpisanych do rejestru zabytków oraz finansowanie publikacji związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego) oraz Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego.

11. Załącznik nr 1

Wykaz obiektów nieruchomości ujętych w gminnej ewidencji zabytków

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	ADRES		OBIEKT	NR DZIAŁKI	KW	NR GEZ	NR REJ.
		ULICA	N R					
1.	Aplinki	na północ od Opalenia		dawny cmentarz ewangelicki			-	
2.	Brody Pomorskie			kapliczka	123/2	GD1T/00029462/0	1	
3.	Brody Pomorskie		4	dworzec kolejowy	110	38740	2	
4.	Brody Pomorskie		5	dom	110	38740	3	
5.	Brody Pomorskie		6	dom	110	38740	4	
6.	Brody Pomorskie		6	budynek gospodarczy	110	38740	5	
7.	Brody Pomorskie		17	dwór	99/12	GD1T/00032801/3	6	
8.	Brody Pomorskie		17	gorzelnia w zespole podworskim	99/4	GD1T/00032923/4	7	
9.	Brody Pomorskie		17	stodoła w zespole podworskim	354	32352	8	
10.	Brody Pomorskie		17	wozownia w zespole podworskim	352	GD1T/00032352/0	9	
11.	Brody Pomorskie		17	park w zespole podworskim	99/13	19809	10	
12.	Brody Pomorskie		17	ogrodzenie zespołu podworskiego	99/15	33990	11	
13.	Brody Pomorskie		17	transformator w zespole podworskim	99/10	19809	12	
14.	Brody Pomorskie		22	czworak	56/1, 56/2	16224, 3282	14	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY GNIEW na lata 2013-2016

15.	Brody Pomorskie		22	budynek gospodarczy	56/1, 56/2	16224, 3282	15	
16.	Brody Pomorskie		24	czworak	82	4105	17	
17.	Brody Pomorskie		28	dom	105/1	5901	19	
18.	Brody Pomorskie		29	dom	89/5	19104	20	
19.	Brody Pomorskie		29	stodoła	89/5	19104	21	
20.	Brody Pomorskie			krzyż przydrożny	91	17103	22	
21.	Brody Pomorskie			gajówka	133/5	GD1T/00007245/3	23	
22.	Brody Pomorskie			stodoła przy leśniczówce	133/4	brak	25	
23.	Brodzkie Młyny			krzyż przydrożny	163	GD1T/00048178/1	26	
24.	Brodzkie Młyny	Gniewskie Młyny	16 A	młyn wodny	44/1	13168	27	
25.	Brodzkie Młyny		59	dom	215	GD1T/00008507/5	28	
26.	Brodzkie Młyny	Gniewskie Młyny	1, 2	dworzec kolejowy	53	43919	29	
27.	Brodzkie Młyny	Gniewskie Młyny	1, 2	dom	53	43919	30	
28.	Brodzkie Młyny		61	dom	171	8282	31	
29.	Brodzkie Młyny		65	czworak	166	6512	32	
30.	Cieple			dawny cmentarz ewangelicki			-	
31.	Cieple			transformator	82/5	4136	33	
32.	Cieple		1	dwór	82/10	33313	34	
33.	Cieple		1	stodoła w zespole podworskim	82/10	33313	35	
34.	Cieple		6	dom	95/13, 95/14	20680, 20681	37	
35.	Cieple		7	czworak	95/11, 95/12	20682, 20642	38	
36.	Cieple		9	dom	76/4, 76/5,	20684, 20683	40	
37.	Cieple		11	dom	76/17	20666	41	
38.	Cieple		16	szkoła	66	16242	42	
39.	Cieple		16	budynek gospodarczy	66	16242	43	
40.	Cieple		20	dom	89/2	8198	44	
41.	Cieple		20	stodoła	89/2	8198	45	
42.	Cierzpice			dwór	44/7	18661	48	1296 z dnia 28.12.1989 r.
43.	Cierzpice			park w zespole podworskim	44/7	18661	49	1296 z dnia 28.12.1989 r.
44.	Cierzpice			kapliczka	44/2	19734	50	
45.	Dąbrówka		1	dom	202/1	GD1T/00015697/5	51	
46.	Dąbrówka		3	dom	214/1	14435	52	
47.	Dąbrówka		4	dom	217	brak	53	
48.	Dąbrówka		6	dom	218	39251	54	
49.	Dąbrówka		8	dom z częścią gospodarczą	222	18384	56	
50.	Dąbrówka		13	dom	236	18387	61	
51.	Dąbrówka		14	dom	242	23660	62	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY GNIEW na lata 2013-2016

52.	Dąbrówka		18	dom	254/1	18380	63	
53.	Dąbrówka		20	dom	256	36418	65	
54.	Dąbrówka		21	dwojak	266,267, 268, 269	17103, 18385, 18376, 18375	66	
55.	Dąbrówka		23	dom	285	brak	67	
56.	Dąbrówka		24	dom	288	15580	68	
57.	Dąbrówka		24	chlew	288	15580	69	
58.	Dąbrówka		30	dom	290	GD1T/00015245/2	70	
59.	Dąbrówka		38	szkoła	292/1	25535	71	
60.	Dąbrówka		39	dom	293	14227	73	
61.	Dąbrówka			park	262	brak	74	
62.	Dąbrówka			kapliczka przydrożna	272	17103	75	
63.	Dębowo			leśniczówka	249/6	GD1T/00025735/7	76	
64.	Dębowo			dom pracowników leśnych	250/4	37122	77	
65.	Dębowo			cmentarz pracowników leśnych	249/6	GD1T/00025735/7	78	
66.	Dębowo			nagrobek	250/8	GD1T/00025735/7	79	
67.	Gniew			układ urbanistyczny Starego Miasta z terenem zamkowym			-	nr 114 z dnia 30.07.1959 r.)
68.	Gniew	Brzozowskiego	1	kamienica	48/2	1752	80	
69.	Gniew	Brzozowskiego	2	spichrz	64	462	81	
70.	Gniew	Brzozowskiego	3	kamienica	49	9118	82	
71.	Gniew	Brzozowskiego	4	kamienica	63	1655	83	
72.	Gniew	Brzozowskiego	4	budynek gospodarczy	63	1655	84	
73.	Gniew	Brzozowskiego	5	kamienica	50	GD1T/00003060/4	85	
74.	Gniew	Brzozowskiego	6	kamienica	62	2153	86	
75.	Gniew	Brzozowskiego	7	kamienica	51	1907	88	
76.	Gniew	Brzozowskiego	8	kamienica	61/1	GD1T/00027776/0	89	
77.	Gniew	Brzozowskiego	8	budynek gospodarczy	61/2	GD1T/00014757/7	90	
78.	Gniew	Brzozowskiego	9	kamienica	52	brak	91	
79.	Gniew	Brzozowskiego	11	kamienica	53	865	92	
80.	Gniew	Brzozowskiego	12	kamienica	60/2	23614	93	
81.	Gniew	Brzozowskiego	13	dom	54	2435	94	
82.	Gniew	Brzozowskiego	14	kamienica	59	8841	98	
83.	Gniew	Brzozowskiego	15	kamienica	55	1933	97	
84.	Gniew	Brzozowskiego	16	kamienica	58	653	96	
85.	Gniew	Brzozowskiego	18	kamienica	56	435	95	
86.	Gniew	Dolny Podmur	2	dom	51	2461	99	
87.	Gniew	Dolny Podmur	3	kamienica	39	19095	100	
88.	Gniew	Dolny Podmur	4	dom	35	337	101	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY GNIEW na lata 2013 - 2016

89.	Gniew	Dolny Podmur	5	dom	31	brak	102	
90.	Gniew	Dolny Podmur			56	8376	103	
91.	Gniew	Dolny Podmur	7	dom	28	820	104	
92.	Gniew	Dolny Podmur	8	dom	26	GD1T/00025532/4	105	
93.	Gniew	Gdańska	7	dom	16/2	8918	167	
94.	Gniew	Gdańska	8	kamienica	46/2	GD1T/00015714/1	168	
95.	Gniew	Gdańska	9	dom	14/1	GD1T/00015796/9	169	
96.	Gniew	Gdańska	9	budynek gospodarczy	14/1	16929	170	
97.	Gniew	Gdańska	10	kamienica	44/2	20280	171	
98.	Gniew	Gdańska	11	dom	13/2	2509	172	
99.	Gniew	Gdańska	12	willa	43	1223	173	
100.	Gniew	Gdańska	14	dom	42/2	6692	174	
101.	Gniew	Gdańska	15	dom	10/2 10/1	GD1T/00002418/2	106	
102.	Gniew	Gdańska	16	szkoła podstawowa	30	20282	176	
103.	Gniew	Gdańska	20	dom wielorodzinny	26/2	GD1T/00025534/8	177	
104.	Gniew	Gdańska	21	dom	10/1	7614	178	
105.	Gniew	Gdańska	21	budynek gospodarczy	10/1 10/2	7614, 9447	179	
106.	Gniew	Gdańska	22	dom	21/2	26762	180	
107.	Gniew	Gdańska		cmentarz katolicki	19, 17	20269, 32369	181	
108.	Gniew	Gdańska		kaplica cmentarna	19	20269	182	
109.	Gniew	Gdańska		Cmentarz katolicki (d. ewangelicki)	11/32	15589	183	
110.	Gniew	Gdańska / Lipowa		kapliczka przydrożna	10/2	9447	184	
111.	Gniew	Gdańska	23	Dom Pomocy Społecznej	8/4	44855	185	
112.	Gniew	Gdańska	23	stróżówka	8/4	44855	186	
113.	Gniew	Gostomskiego	1	magazyn zbożowy	61	18153	108	
114.	Gniew	Gostomskiego	2	magazyn zbożowy	76/1	30587	107	
115.	Gniew	Gostomskiego	3	magazyn zbożowy spichlerz	80/1	15334	852	1117 z dnia 10.06.1986 r.
116.	Gniew	Gostomskiego	4	magazyn zbożowy spichlerz	81/1	15334	110	1118 z dnia 10.06.1986 r.
117.	Gniew	Górny Podmur	2	dom	10	27918	850	
118.	Gniew	Górny Podmur	3	dom	13	7368	112	
119.	Gniew	Górny Podmur	4	dom	14	5978	113	
120.	Gniew	Górny Podmur	5-5a	dom	15	819	851	
121.	Gniew	Górny Podmur	6	dom	17	14906	114	
122.	Gniew	Górny Podmur	8	dom	19	GD1T/00002526/2	115	
123.	Gniew	Górny Podmur	10	dom	23	981	116	
124.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	1	ratusz	22	GD1T/00016801/5	117	511 z dnia 20.02.1971 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY GNIEW na lata 2013-2016

125.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	2	kamienica	18	274	187	
126.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	3	kamienica	19	869	188	
127.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	4	kamienica	21	28499	189	
128.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	6	ruina kamienicy gotyckiej	74	GD1T/00013568/8	118	1331 z dnia 26.09.1990 r.
129.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	7	ruina kamienicy gotyckiej	75	GD1T/00013588/4	119	628 z dnia 24.08.1972 r.
130.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	8	kamienica	76/2	22149	120	507 z dnia 20.02.1971 r.
131.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	9	kamienica	77	9139	121	508 z dnia 20.02.1971r.
132.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	10	kamienica	78	433	122	629 z dnia 24.08.1972 r.
133.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	10	Spichlerz	78	433	109	
134.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	11	kamienica	79	GD1T/00027782/5	123	630 z dnia 24.08.1972 r.
135.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	12	kamienica	80/3	GD1T/00027782/5	124	631 z dnia 24.08.1972 r.
136.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	13	kamienica	81/2	25533	125	632 z dnia 24.08.1972 r.
137.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	14	kamienica	82	GD1T/00016801/5	126	633 z dnia 24.08.1972 r.
138.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	15	kamienica	83/1, 83/2, 83/3, 83/4	GD1T/00006994/1, 23962 24002	127	634 z dnia 24.08.1972 r.
139.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	16	kamienica	67	12024	128	509 z dnia 20.02.1971 r.
140.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	17	kamienica	68	25082	129	635 z dnia 24.08.1972 r.
141.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	18	kamienica	69	480	130	636 z dnia 24.08.1972
142.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	18	budynek gospodarczy	69	480	131	
143.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	19	kamienica	70	brak	132	
144.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	19	budynek gospodarczy	70	brak	133	
145.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	20	kamienica	71	4842	134	637 z dnia 24.08.1972
146.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	20	budynek gospodarczy	71	4842	135	
147.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	21	kamienica	72	brak	136	
148.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	21	budynek gospodarczy	72	brak	137	
149.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	22	kamienica	73	2179	138	638z dnia 24.08.1972
150.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	22	budynek gospodarczy	73	2179	139	
151.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	23	kamienica	74	1934	140	
152.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	23	budynek gospodarczy	74	1934	141	
153.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	24	kamienica	75	7471	142	
154.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	25	kamienica	76	GD1T/00000406/1	144	
155.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	26	kamienica	30/2	25245	145	510 z dnia 20.02.1971 r.
156.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	27	kamienica	31	821	146	
157.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	27	oficina tylna	31	821	147	
158.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	28	kamienica	32	GD1T/00027943/2	148	639 z dnia 24.08.1972 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY GNIEW na lata 2013-2016

159.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	29	kamienica	33	GD1T/00027943/2	149	
160.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	30	kamienica	34	13516	150	640 z dnia 24.08.1972
161.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	31	kamienica	35	brak	151	
162.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	32	kamienica	36	27323	152	641z dnia 24.08.1972
163.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	33	kamienica	37	37323	153	642z dnia 24.08.1972
164.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	34	kamienica	38	GD1T/00047831/0	154	643 z dnia 24.08.1972
165.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	35	kamienica	39	GD1T/00044560/8	155	644 z dnia 24.08.1972
166.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	36	kamienica	8	GD1T/00028028/9	156	144 z dnia 18.01.1960
167.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	37	kamienica	9/1	GD1T/00016955/9	157	
168.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	38	kamienica	76	19097	158	
169.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	39	kamienica	11	GD1T/00047989/2	159	645 z dnia 24.08.1972
170.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	40	kamienica	12	GD1T/00028496/0	160	646 z dnia 24.08.1972
171.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	41	kamienica	13/1	GD1T/00015869/2	161	647 z dnia 24.08.1972
172.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	42	kamienica	15/1	25530	162	648 z dnia 24.08.1972
173.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	43	kamienica	15/1	25530	163	
174.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	44	kamienica	16	26204	164	649 z dnia 24.08.1972
175.	Gniew	Pl. Grunwaldzki	45	kamienica	17	25911	165	
176.	Gniew	Pl. Grunwaldzki		pompa	23	GD1T/00016801/5	166	
177.	Gniew	Kolejowa	11	Dom- dworzec	9/9	39651	190	
178.	Gniew	Kolejowa		Budynek gospodarczy	9/9	39651	191	
179.	Gniew	Kolejowa	11	dworzec	9/9	39651	190	
180.	Gniew	Kolejowa	11	budynek gospodarczy	9/9	39651	191	
181.	Gniew	Konopnickiej	1	dom			193	
182.	Gniew	Kościuszki	1	dom	9/5, 9/6	23232, GD1T/00026060/1	194	
183.	Gniew	Kościuszki	1	budynek gospodarczy	9/1, 9/3	19391, GD1T/00016577/5	195	
184.	Gniew	Kościuszki	3	dom	8	GD1T/00028498/4	196	
185.	Gniew	Kościuszki	5	dom	7	GD1T/00012985/0	197	
186.	Gniew	Kościuszki	5	budynek gospodarczy	7	GD1T/00012985/0	198	
187.	Gniew	Kościuszki	6	Straż Pożarna	35/2	14460	837	
188.	Gniew	Kościuszki	7	pralnia	5	9024	199	
189.	Gniew	Kościuszki	8	dom	31	27780	838	
190.	Gniew	Krasickiego	5	dom	2/13	GD1T/00020181/3	200	
191.	Gniew	Krasickiego	5	budynek gospodarczy	2/13	GD1T/00020181/3	201	
192.	Gniew	Krasickiego	5	cegielnia	2/7	GD1T/00031432/8	202	
193.	Gniew	Krasickiego	5	stróżówka	2/13	GD1T/00020181/3	203	
194.	Gniew	Krasickiego		wieża ciśnień	4/4	20103	204	
195.	Gniew	Ks.	2	dom	58	6068	205	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY GNIEW na lata 2013-2016

		Kursikowskiego						
196.	Gniew	Ks. Kursikowskiego	8	plebania	54	20270	206	
197.	Gniew	Ks. Kursikowskiego	1	kościół parafialny pw. św. Mikołaja	55	20270	207	327 z dnia 11.09.1962
198.	Gniew	Ks. Kursikowskiego	1	Cmentarz d. przykościelny katolicki	55	20270	207	
199.	Gniew	Ks. Kursikowskiego	1	ogrodzenie kościelne	55	20270	208	
200.	Gniew	Ks. Kursikowskiego	1	kolumna z figurą św. Jana Nepomucena	55	20270	209	
201.	Gniew	Ks. Kursikowskiego	1	słupki barokowe	55	20270	210	
202.	Gniew	Kusocińskiego	2	dom	16/5, 16/6	16525 8985	211	
203.	Gniew	Kusocińskiego	4	dom wielorodzinny	28/3	26135	212	
204.	Gniew	7 Marca		dawny cmentarz żydowski			-	
205.	Gniew	7 Marca	1	dom	14	14212	193	
206.	Gniew	7 Marca	3	Zakład Gazowniczy (Gazownia)	7/4	GD1T/00025103/8	213	
207.	Gniew	7 Marca	6	dom	20/1	8543	214	
208.	Gniew	7 Marca	10	Szpital Powiatowy w Tczewie. Oddział Wewnętrzny	4/2	GD1T/00028464/7	215	
209.	Gniew	7 Marca	10	budynek gospodarczy	4/2	GD1T/00028464/7	216	
210.	Gniew	7 Marca	10	aleja lipowa	4/2	GD1T/00028464/7	217	
211.	Gniew	7 Marca	12	biura d. rzeźni	10	16797	218	
212.	Gniew	7 Marca	31	dom	7/1	25102	219	
213.	Gniew	Ogrodowa	1	mleczarnia	4	28283	192	
214.	Gniew	Ogrodowa	3	dom	1	14050	220	
215.	Gniew	Ogrodowa	4	dom	41/6	6700	221	
216.	Gniew	Partyzantów	1	dom dwurodzinny	18/1, 18/2	8459, 8377	222	
217.	Gniew	Partyzantów	2	dom dwurodzinny	21/1, 21/4	8379, 8431	223	
218.	Gniew	Partyzantów	3	dom dwurodzinny	19/1, 19/2	8353, 8380	224	
219.	Gniew	Partyzantów	4	dom dwurodzinny	22/1, 22/2	8354,84	225	
220.	Gniew	Partyzantów	6	dom wielorodzinny	25/3	GD1T/00032455/2	226	
221.	Gniew	Partyzantów	8	dom	21/4	15948	227	
222.	Gniew	Piłsudskiego	2	kamienica	43	409	228	
223.	Gniew	Piłsudskiego	3	kamienica	42	273	229	
224.	Gniew	Piłsudskiego	4	kamienica	41	575	230	
225.	Gniew	Piłsudskiego	5	kamienica	40	13092	231	
226.	Gniew	Piłsudskiego	6	kamienica	39/1	GD1T/00000341/7	232	
227.	Gniew	Piłsudskiego	7	kamienica	38/1	GD1T/00017001/4	233	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY GNIEW na lata 2013-2016

228.	Gniew	Piłsudskiego	8	kamienica	37	14327	234	
229.	Gniew	Piłsudskiego	9	kamienica	36	15027	235	
230.	Gniew	Piłsudskiego	10	kamienica	35/2	GD1T/00019098/4	236	
231.	Gniew	Piłsudskiego	10	oficyna tylna	35/1	20217	237	
232.	Gniew	Piłsudskiego	11	kamienica	5/2	GD1T/00027781/8	238	
233.	Gniew	Piłsudskiego	12	kamienica	4	5079	239	
234.	Gniew	Piłsudskiego	13	kamienica	3	19906	240	
235.	Gniew	Piłsudskiego	14	kamienica	2	12927	241	
236.	Gniew	Piłsudskiego	16	kamienica	12/5	8666	242	
237.	Gniew	Piłsudskiego	17	kamienica	13	375	243	
238.	Gniew	Piłsudskiego	18	kamienica	14	12879	244	
239.	Gniew	Piłsudskiego	19	kamienica	84	3985	245	
240.	Gniew	Piłsudskiego	20	kamienica	67	6433	246	
241.	Gniew	Piłsudskiego	20	stajnia	67	6433	247	
242.	Gniew	Piłsudskiego	21	kamienica	68	7274	248	
243.	Gniew	Piłsudskiego	22	kamienica	69	6640	249	
244.	Gniew	Piłsudskiego	23	kamienica	70	6113	250	
245.	Gniew	Piłsudskiego	24	kamienica	71	5220	251	
246.	Gniew	Piłsudskiego	25	kamienica	72/1	GD1T/00016986/5	252	
247.	Gniew	Pod Basztą	1	kamienica	2	12661	253	
248.	Gniew	Pod Basztą	1	magazyn	2	12661	254	
249.	Gniew	Pod Basztą	2	kamienica	41	28518	255	
250.	Gniew	Pod Basztą	3	kamienica	1	8475	256	
251.	Gniew	Pod Basztą	4	kamienica	40	7216	257	
252.	Gniew	Pod Basztą	5	dom	48	9250	258	
253.	Gniew	Pod Basztą	6	kamienica	36	39000	259	
254.	Gniew	Pocztowa	3	dom	24	8017	839	
255.	Gniew	Pocztowa	5	dom	18	29208	840	
256.	Gniew	Podwale	2	kamienica	18	28516	260	
257.	Gniew	Podwale	4	dom	4	GC1T/00007325/8	261	
258.	Gniew	Rybacka	2	dom	6	12739	264	
259.	Gniew	Rybacka	3	dom	7	9578	265	
260.	Gniew	Rybacka	4	dom	8	17204	266	
261.	Gniew	Rybacka	6	dom	10	8609	267	
262.	Gniew	Rycerska	2	dom	60	brak	268	
263.	Gniew	Rycerska	3	dom	2	14452	269	
264.	Gniew	Sambora	1	dom	42	20268	270	
265.	Gniew	Sambora	2	dom	43	720	271	
266.	Gniew	Sambora	3	dom	44	584	272	
267.	Gniew	Sambora	4	dom	45	2130	273	650 z dnia 24.08.1972
268.	Gniew	Sambora	5	dom	46	15054	274	651 z dnia 24.08.1972
269.	Gniew	Sambora	6	dom	47	1799	275	652 z dnia

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY GNIEW na lata 2013-2016

								24.08.1972
270.	Gniew	Sambora	7	dom	48	23339	276	653 z dnia 24.08.1972
271.	Gniew	Sambora	8	dom	49	1592	277	654 z dnia 24.08.1972
272.	Gniew	Sambora	9	dom	50	7671	278	655 z dnia 24.08.1972
273.	Gniew	Sobieskiego	2	kamienica	25	5512	279	
274.	Gniew	Sobieskiego	3	kamienica	2	GD1T/00029058/5	280	
275.	Gniew	Sobieskiego	4	kamienica	3	GD1T/00000481/0	281	
276.	Gniew	Sobieskiego	5	kamienica	4/2	9029	282	
277.	Gniew	Sobieskiego	6	kamienica	5	28497	283	
278.	Gniew	Sobieskiego	7	kamienica	6	GD1T/00000788/2	284	
279.	Gniew	Sobieskiego	8	kamienica	7	4897	285	
280.	Gniew	Sobieskiego	9	kamienica	8	brak	286	
281.	Gniew	Sobieskiego	10	kamienica	9	GD1T/00026206/7	287	
282.	Gniew	Sobieskiego	11	sąd grodzki	10	18086	288	
283.	Gniew	Sobieskiego	11	szkoła	22/2	23304	289	
284.	Gniew	Sobieskiego	12	dom	23/5	29546	290	
285.	Gniew	Sobieskiego	12	magazyn	23/7	39223	291	
286.	Gniew	Sobieskiego	13	dom	29	28517	292	
287.	Gniew	Sobieskiego / Górny Podmur		baszta i mury obronne	16/2	GD1T/00016577/5	293	506 z dnia 20.02.1971 r.
288.	Gniew	Sobieskiego	16	kamienica	83/2	GD1T/00026205/0	294	
289.	Gniew	Sobieskiego	17	kamienica	82	738	295	
290.	Gniew	Sobieskiego	18	dom	81	2425	296	
291.	Gniew	Sobieskiego	19	dom	80	1804	297	
292.	Gniew	Sobieskiego	20	dom	79	1640	298	
293.	Gniew	Sobieskiego	21	dom	78	9031	299	
294.	Gniew	Sobieskiego	22	kamienica	77	489	300	
295.	Gniew	27 Stycznia	2	budynek gospodarczy	8	26566	301	
296.	Gniew	27 Stycznia	2a	budynek gospodarczy	8	26566	302	
297.	Gniew	27 Stycznia	2b	budynek gospodarczy	12/7	34304	303	
298.	Gniew	27 Stycznia	3	dom	56/7, 56/4	2351, 5740	304	
299.	Gniew	27 Stycznia	3	stodoła	56/7	2351	305	
300.	Gniew	27 Stycznia	5	dom	57/4	GD1T/00008160/0	306	
301.	Gniew	27 Stycznia	6b	dom wielorodzinny	28/1	15494	307	
302.	Gniew	27 Stycznia	6a	dom wielorodzinny	27/1	378	308	
303.	Gniew	27 Stycznia	7	dom	60/12, 60/24	28673, GD1T/00013028/1	309	
304.	Gniew	27 Stycznia	7	magazyn I	60/30	GD1T/00013028/1	310	
305.	Gniew	27 Stycznia	7	magazyn II	60/30	GD1T/00013028/1	311	
306.	Gniew	27 Stycznia	7	magazyn III	60/22	GD1T/00046564/0	312	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY GNIEW na lata 2013-2016

307.	Gniew	27 Stycznia	9	dom	59	GD1T/00005049/5	313	
308.	Gniew	27 Stycznia	11	kamienica	63	13601	314	
309.	Gniew	27 Stycznia	15	dom	3/1	9867	315	
310.	Gniew	27 Stycznia	15	budynek gospodarczy	3/1	9867	316	
311.	Gniew	27 Stycznia	15	dom mieszkalny / gospodarczy	3/1	9867	317	
312.	Gniew	27 Stycznia	17	dom	31	25569	318	
313.	Gniew	27 Stycznia	19	Gimnazjum im. Gen. Hallera	5/2	25569	319	
314.	Gniew	27 Stycznia	19	budynek sali gimnastycznej	5/2, 5/4	25569	320	
315.	Gniew	27 Stycznia	23	dom	3/6	6979	321	
316.	Gniew	27 Stycznia		transformator	58/4	GD1T/00023369/6	322	
317.	Gniew	27 Stycznia	13	dom	2/3	GD1T/00028711/4	842	
318.	Gniew	Wiślana	13	dom	50/2	733	323	
319.	Gniew	Wiślana	14	dom	3/2	32788	324	
320.	Gniew	Wiślana	15	dom	58	845	843	
321.	Gniew	Wiślana	16	magazyn	4	2694	325	
322.	Gniew	Wiślana	18	dom	9/6	28960	326	
323.	Gniew	Wiślana	19	dom	27	TIK2 PODZAMEK(SR w Tczewie)	327	
324.	Gniew	Wiślana	20	dom	14	662	328	
325.	Gniew	Wiślana	21	dom	26	GD1T/00007437/6	329	
326.	Gniew	Wiślana	22	dom	21	11974	330	
327.	Gniew	Wiślana	24	dom	34	4374	331	
328.	Gniew	Wiślana	26	dom	33	1809	332	
329.	Gniew	Wiślana	30	dom	31	1303	333	
330.	Gniew	Wodna	1	dom	41	2563	334	
331.	Gniew	Wodna	2	dom	42	17517	335	
332.	Gniew	Wodna	6	dom	46	6788	336	
333.	Gniew	Wodna	8	dom	47	GD1T/00013125/1	337	
334.	Gniew	Wodna	9	dom	5	276	338	
335.	Gniew	Zamkowa	2	budynek bramny w zespole zamkowym	19/2	18086	339	130 z dnia 19.05.2009r.
336.	Gniew	Zamkowa	3	zamek pokrzyżacki	24	18086	340	130 z dnia 19.05.2009r.
337.	Gniew	Zamkowa	3	pałacyk myśliwski w zespole zamkowym	22/5, 1/6	18086	341	130 z dnia 19.05.2009r.
338.	Gniew	Zamkowa	3	pałac Marysieńki w zespole zamkowym	1/27	18086	342	130 z dnia 19.05.2009r.
339.	Gniew	Zamkowa	3	koszarowiec	1/23	18086	343	
340.	Gniew	Zamkowa	3	mury obronne wokół zamku	1/28, 1/20	18086	346	130 z dnia 19.05.2009r.
341.	Gniew	Gniewskie Młyny		Teren d. zespołu dworsko – parkowego z folwarkiem			-	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY GNIEW na lata 2013-2016

342.	Gniew	Gniewskie Młyny		budynek bramny zespołu podworskiego	,9/18, 9/19, 9/40	23124, 23521, 23014	347	
343.	Gniew	Gniewskie Młyny		park	9/36	24432	348	
344.	Gniew	Gniewskie Młyny		słupy	9/15	24431	349	
345.	Gniew	Gniewskie Młyny		transformator	13/1	19810	350	
346.	Gniew	Gniewskie Młyny	5, 6, 8, 9	dom w y w kolonii domów robotników folwarcznych			-	
347.	Gogolewo			kapliczka	163	GD1T/00048178/1	351	
348.	Gogolewo		1	dom	161	31433	352	
349.	Gogolewo			dom z częścią gospodarczą	137	brak	353	
350.	Gogolewo			kuźnia	135	GD1T/00019101/9	354	
351.	Gogolewo		1	chlew	161	31433	355	
352.	Gogolewo			kapliczka	51/2	17103	356	
353.	Gogolewo		6	dom	160/4	GD1T/00012293/2	357	
354.	Gogolewo		6	chlew	160/4	GD1T/00012293/2	358	
355.	Gogolewo		6	magazyn zbożowy	160/4	GD1T/00012293/2	359	
356.	Gogolewo		8	dom	159/2	12669	360	
357.	Gogolewo		11	budynek gospodarczy	114/2	17403	362	
358.	Gogolewo		12	dwojak	109/3, 109/4	13570, 13571	363	
359.	Gogolewo		15	budynek gospodarczy	148/4	23613	364	
360.	Gogolewo		18	dom	93	8654	365	
361.	Gogolewo		18	stodoła	93	8654	366	
362.	Gogolewo		20	dwojak	90, 89,	28961, 490	368	
363.	Gogolewo		31	dom	73	10105	369	
364.	Gogolewo	przy zakręcie szosy Gniew-Skórcz		cmentarz pocholeryczny				
365.	Jażwiska		1	dom	378/4	GD1T/00007704/9	588	
366.	Jażwiska		2	dom	379/4	GD1T/00009689/1	589	
367.	Jażwiska		2	chlew	379/4	GD1T/00009689/1	590	
368.	Jażwiska		4	dom z częścią gospodarczą	299	12597	591	
369.	Jażwiska		6	dom z częścią gospodarczą	294	16749	592	
370.	Jażwiska		9	dom	223/1	29766	594	
371.	Jażwiska		12	dom	221/1	GD1T/00025119/3	595	
372.	Jażwiska		18	kaplica	217/2	28148	597	
373.	Jażwiska		18	budynek gospodarczy	217/2	28148	598	
374.	Jażwiska		19	dom	216/2, 215	4417, 5141	599	
375.	Jażwiska		21	dom	98	GD1T/00003629/1	600	
376.	Jażwiska		23	dom	67	2307	602	
377.	Jażwiska		25	dom	177	brak	603	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY GNIEW na lata 2013-2016

378.	Jaźwiska		28	dom	71	14950	604	
379.	Jaźwiska		30	dom	137	4398	605	
380.	Jaźwiska		12 0	dom z częścią gospodarczą	376/2	1615	607	
381.	Jaźwiska	Rozwidlenie dróg do Rakowca i Opalenia		cmentarz ewangelicki	287	6069	608	
382.	Jaźwiska			kapliczka przydrożna	50/2	GD1T/00003629/1	609	
383.	Jaźwiska Potłowo		39	dom z częścią gospodarczą	134	3423	610	
384.	Jelenica		56	dom	199	TIK.12	611	
385.	Jelenica		58	dom z częścią gospodarczą	197	8062	612	
386.	Jelenica		64	dom	189	8902	614	
387.	Jelenica		73	dom z częścią gospodarczą	238	4111	615	
388.	Jelenica		74	dom z częścią gospodarczą	262	7754	616	
389.	Jelenica		78	dom	274	841	617	
390.	Jelenica		90	dom	328	7972	618	
391.	Jelenica		58	dom z częścią gospodarczą	197	7943	612	
392.	Jeleń		3	dom	135/2	8231	619	
393.	Jeleń		10	spichlerz zbożowy	16/2	5115	620	
394.	Jeleń		21	dom	6	7759	621	
395.	Jeleń		22	dom	7	GD1T/00001682/6	622	
396.	Jeleń		31	dom	143	804	623	
397.	Jeleń		37	szkoła podstawowa	140/15	44894	624	
398.	Jeleń		37	budynek gospodarczy koło szkoły	140/15	44894	625	
399.	Jeleń		68	dom	123/4	14591	626	
400.	Jeleń		69	dom z częścią gospodarczą	121	8221	627	
401.	Jeleń		79	poniatówka	99	8392	633	
402.	Jeleń		83	dwojak	117	GD1T/00008798/1	634	
403.	Jeleń		87	dom	112/2	brak	630	
404.	Jeleń		91	dom	130	12614	632	
405.	Kolonia Ostrowicka		1	dom	331/2	14747	635	
406.	Kolonia Ostrowicka		2	dom	330, 329	18356, 14632	636	
407.	Kolonia Ostrowicka		10	zajazd	319/2	9725	638	
408.	Kolonia Ostrowicka		11	dom	315	16004	639	
409.	Kolonia Ostrowicka		11	budynek gospodarczy	315	16004	640	
410.	Kolonia Ostrowicka		13	dom	316	GD1T/00038294/7	641	
411.	Kolonia Ostrowicka		15	dom	308	15447	642	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY GNIEW na lata 2013-2016

412.	Kolonia Ostrowicka		20	dom	36	12147	643	
413.	Kolonia Ostrowicka		21	dom	37/1	13985	644	
414.	Kolonia Ostrowicka		22	dom	50	18347	645	
415.	Kolonia Ostrowicka		23	dom	51/1	26202	646	
416.	Kolonia Ostrowicka		24	dom	53	18352	647	
417.	Kolonia Ostrowicka		28	dom	67/2	GD1T/00018343/0	649	
418.	Kolonia Ostrowicka		29	dom	70/2	18346	650	
419.	Kolonia Ostrowicka		30	dom	71/2	GD1T/00018345/4	651	
420.	Kolonia Ostrowicka		32	dom	296	18373	652	
421.	Kolonia Ostrowicka		34	dom	76	brak	654	
422.	Kolonia Ostrowicka		35	dom	68/6	35825	655	
423.	Kolonia Ostrowicka		36	dom	77	44605	656	
424.	Kolonia Ostrowicka		37	dom	80/1	18348	657	
425.	Kolonia Ostrowicka		38	dom	81	9899	658	
426.	Kolonia Ostrowicka		39	dom	82	18344	659	
427.	Kolonia Ostrowicka		41	dom	88	18365	660	
428.	Kolonia Ostrowicka		45	dom	192/1	14750	661	
429.	Kolonia Ostrowicka		45	stodoła	192/1	14750	662	
430.	Kolonia Ostrowicka		54	dom	181/2,	15100	663	
431.	Kolonia Ostrowicka		57	dom	193	22999	664	
432.	Kolonia Ostrowicka		59	dom	298	14355	665	
433.	Kolonia Ostrowicka		58	dom	299	BY1S/00023671/4	666	
434.	Kolonia Ostrowicka		58	budynek gospodarczy	299	BY1S/00023671/4	667	
435.	Kolonia Ostrowicka			młyn wodny	311, 3/4	15325, 35951	668	
436.	Kolonia Ostrowicka			kapliczka przydrożna	72/8, 72/10	GD1T/00019055/1	669	
437.	Kotło		5	dom	32/7	11720	370	
438.	Kotło			transformator	32/1	11720	371	
439.	Kotło			dawny cmentarz ewangelicki				
440.	Kuchnia		24	dom	18	4025	373	
441.	Kuchnia		28	dom z częścią gospodarczą	3/2	4430	374	
442.	Kuchnia			kapliczka	50,	1078	375	
443.	Kursztyn			dwór	4	32652	377	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY GNIEW na lata 2013-2016

444.	Kursztyn		16	szkoła	13, 14	GD1T/00025111/7	376	
445.	Mała Karczma		1	dom	461	BY1S/00005944/7	466	
446.	Mała Karczma		2	dom	471/2	32302	467	
447.	Mała Karczma		3	pałac	460	GD1T/00008417/7	468	
448.	Mała Karczma		3	budynek gospodarczy	460	GD1T/00008417/7	469	
449.	Mała Karczma		7	dworzec	478	38686	470	
450.	Mała Karczma		7	budynek gospodarczy	478	38686	471	
451.	Mała Karczma			młyn i śluza w zespole młyna wodnego	468	6173	472	
452.	Mała Karczma			krzyż przydrożny	471/1	32587	473	
453.	Małe Wyręby			dwór	61, 62	4320, 6896	846	
454.	Małe Wyręby			park w zespole podworskim	61, 62	4320, 6896	847	
455.	Małe Wyręby			budynek gospodarczy w zespole dworskim	63/2	5816	848	
456.	Milanowo		72	dom	169/1	15705	477	
457.	Milanowo		74	dom	193/1, 193/7	GD1T/00023706/1, 23707	478	
458.	Nicponia		3	dom wielorodzinny	77	GD1T/00036537/9	378	
459.	Nicponia		4	dom	78/2	12158	379	
460.	Nicponia		5	dom	79	7966	380	
461.	Nicponia		6	dom	80/2	33406	381	
462.	Nicponia		8	dom	128	7017	382	
463.	Nicponia		31	Dom/bar	184/2	926	845	
464.	Nicponia		38	dom	202	1341	383	
465.	Nicponia		40	dom	190	8291	384	
466.	Nicponia		50	dom	219	1791	388	
467.	Nicponia		51	dom	220	3256	386	
468.	Nicponia		53 / 54	Dwojak z d. koloni do mów robotników folwarcznych	224, 225	1728, 17331	385	
469.	Nicponia			Aleja jesionowa przy drodze dojazdowej do d. folwarku				
470.	Nicponia			Relikty parku w zespole dworsko parkowym z folwarkiem				
471.	Nicponia		55	dwór	222	15122	389	782 z dnia 27.10.1973r.)
472.	Nicponia		56	dom	304	32744	390	
473.	Nicponia		60	dom	180	GD1T/00001257/8	391	
474.	Nicponia		63	dom	167	7738	393	
475.	Nicponia		72	biura cukrowni	152,	1490	394	
476.	Nicponia		72	dom z częścią gospodarczą	152	1490	395	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY GNIEW na lata 2013 - 2016

477.	Nicponia		73	dom	153/2	4803	396	
478.	Opalenie	Czapskiego	1	plebania	179		674	
479.	Opalenie	Czapskiego	1	budynek gospodarczy przy plebanii	179		675	
480.	Opalenie	Czapskiego	1	stodoła przy plebanii	179		676	
481.	Opalenie	Czapskiego	2	dom	140	5537	677	
482.	Opalenie	Czapskiego	4	dom	142	811	679	
483.	Opalenie	Czapskiego	7	dom	160	6860	681	
484.	Opalenie	Czapskiego	9	dom	159	9224	683	
485.	Opalenie	Czapskiego	10	dom	155/2	16774	684	
486.	Opalenie	Czapskiego	11	dom	158	8426	685	
487.	Opalenie	Czapskiego	13	dom	517	4072	686	
488.	Opalenie	Czapskiego	15	dom	518	10089	687	
489.	Opalenie	Czapskiego	18	budynek gospodarczy	504	4674	688	
490.	Opalenie	Czapskiego	19	dom	521	6794	689	
491.	Opalenie	Czapskiego	21	dom	533	1254	690	
492.	Opalenie	Czapskiego	22	dom	508	9100	691	
493.	Opalenie	Czapskiego	23	dom	534	12227	692	
494.	Opalenie	Czapskiego	24	dom	509	4110	693	
495.	Opalenie	Czapskiego	25	dom	537	12686	694	
496.	Opalenie	Czapskiego	28	dom	511	1967	696	
497.	Opalenie	Czapskiego	33	dom	539/2	7584	697	
498.	Opalenie	Czapskiego	37	dom	550/1	4058	698	
499.	Opalenie	Czapskiego	43	dom	552	8759	699	
500.	Opalenie	Czapskiego	47	dom	554	915	700	
501.	Opalenie	Czapskiego	49	Dwór-Ośrodek Leczenia Uzależnień	556	1496	701	780 z dnia 27.10.1973r.
502.	Opalenie	Czapskiego	49	park w zespole podworskim	556	1496	702	780 z dnia 27.10.1973r.
503.	Opalenie	Czyżewskiego	12	dom	210	GD1T/00001620/4	712	
504.	Opalenie	Czyżewskiego	17	dom	27	6262	703	
505.	Opalenie	Czyżewskiego	17	budynek gospodarczy	27	6262	704	
506.	Opalenie	Czyżewskiego	18	chlew / stajnia	205/2	GD1T/00000226/5	705	
507.	Opalenie			cmentarz ewangelicki	206	brak	706	
508.	Opalenie	Czyżewskiego	21	dom	25	8494	708	
509.	Opalenie	Czyżewskiego	23	dom	23	4823	709	
510.	Opalenie	Czyżewskiego	25	dom	22	9108	710	
511.	Opalenie	Czyżewskiego	27	dom	20/2	7256	711	
512.	Opalenie	Czyżewskiego		Cmentarz ewangelicki			714	
513.	Opalenie	Czyżewskiego		kapliczka na cmentarzu katolickim	78	26882	715	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY GNIEW na lata 2013 - 2016

514.	Opalenie	Dworcowa	1	dworzec	125	37781	716	
515.	Opalenie	Dworcowa	1	budynek gospodarczy przy dworcu	125	37781	717	
516.	Opalenie	Dworcowa		aleja lipowa dojazdowa do dworca	125	37781	718	
517.	Opalenie	Dworcowa	4	dwojak	127/4, 127/3	16145, 16144	719	
518.	Opalenie	Dworcowa	5	dwojak	128/2	6023	720	
519.	Opalenie	Kościelna	1	kościół parafialny pw. św. Apostołów Piotra i Pawła	177	brak	670	781 z dnia 27.10.1973r.)
520.	Opalenie	Kościelna	1	kaplica pogrzebowa	177	brak	671	
521.	Opalenie			kapliczka przydrożna	177	brak	672	
522.	Opalenie	Kościelna	1	cmentarz przy kościele parafialnym z układem zieleni	177	brak	673	
523.	Opalenie	Kościelna	3	dom	172	36569	721	
524.	Opalenie	Kościelna	4	dom	172	36569	722	
525.	Opalenie	Krótka	1	dwojak	93, 94	5573, 8761	723	
526.	Opalenie	Krótka	5	dom	92	5953	724	
527.	Opalenie	Ogrodowa	1A	dom	234	GD1T/00012742/5	725	
528.	Opalenie	Ogrodowa	1A	budynek gospodarczy	234	GD1T/00012742/5	726	
529.	Opalenie	Ogrodowa	3	dom	232	1453	727	
530.	Opalenie	Spacerowa	4	dom	181	5590	729	
531.	Opalenie	Spacerowa	1	dom	227	12520	730	
532.	Opalenie	Spacerowa	2	dom z budynkiem gospodarczym	180/2	8215	731	
533.	Opalenie	Spacerowa	6	dom z budynkiem gospodarczym				
534.	Opalenie	Sportowa	4	Kościół po ewangelicki	78	26882	713	
535.	Opalenie	Sportowa	4	Cmentarz ewangelicki	78	26882	714	
536.	Opalenie	Sportowa	6	dom				
537.	Opalenie	Pl. Św. Józefa	2	dom	175	8632	734	
538.	Opalenie	Pl. Św. Józefa	2	budynek gospodarczy	175	8632	735	
539.	Opalenie	Sportowa	6	dom	80/1	35660	732	
540.	Opalenie	Warneckiego	1	dom	171/10	35001	736	
541.	Opalenie	Warneckiego	4	dom	90	7915	737	
542.	Opalenie	Warneckiego	6	dom	90	7915	738	
543.	Opalenie	Warneckiego	7	dom	168	4134	739	
544.	Opalenie	Warneckiego	10	szkoła podstawowa	96	25421	740	
545.	Opalenie	Warneckiego	14	młyn	107	17298	741	
546.	Opalenie	Warneckiego	14	budynek gospodarczy	106/4	255	742	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY GNIEW na lata 2013-2016

547.	Opalenie	Warneckiego	16	dom	109	255	744	
548.	Opalenie	Warneckiego	20	dom z częścią gospodarczą	111	2214	745	
549.	Opalenie	Warneckiego	21 B	dom właściciela cegielni	133/3	32295	747	
550.	Opalenie	Warneckiego	21 B	wozownia przy domu właściciela cegielni	133/3	32295	748	
551.	Opalenie	Warneckiego	23	cegielnia	135/16	GD1T/00031427/0	749	
552.	Opalenie	Warneckiego	23	budynek biurowy	135/16	GD1T/00031427/0	750	
553.	Opalenie	Wodna	7	dom	218/4	GD1T/00004769/1	753	
554.	Opalenie			wiadukt	125	37781	751	
555.	Opalenie			wiadukt	125	37781	752	
556.	Ostrowite		3	dwojak	98/12, 98/10, 98/11, 98/13,	16618, 16620, GD1T/00016621/9, 16619	474	
557.	Ostrowite		4	czworak	98/1, 98/7, 98/3, 98/9,	14051, 16617, 14534, 16616	475	
558.	Ostrowite			d.dwór	102/1	GD1T/00025570/2	476	
559.	Ostrowite			park				
560.	Piaseckie Pola		42	szkoła	383/1	400	754	
561.	Piaseckie Pola		46	dom	384/1	GD1T/00000805/8	756	
562.	Piaseckie Pola		48	szkoła	383/1	17400	757	
563.	Piaseczno			kościół parafialny p.w. Narodzenia NMP	116	19992	397	326 z dnia 11.09.1962 oraz z dnia 12.05.2010r.)
564.	Piaseczno			ogrodzenie wokół kościoła	116	19992	398	326 z dnia 11.09.1962 oraz z dnia 12.05.2010r.)
565.	Piaseczno			plebania	110	12803	399	
566.	Piaseczno			kapliczka	29	19992	401	
567.	Piaseczno		1	dom	43/2	GD1T/00025079/0	402	
568.	Piaseczno		5	dom	54/1	6502	403	
569.	Piaseczno		7	dom	60	6628	404	
570.	Piaseczno		8	dom	67/2	GD1T/00003488/0	405	
571.	Piaseczno		9	dom	108	7120	406	
572.	Piaseczno		14	dom	111	8489	409	
573.	Piaseczno		16	dom	113	GD1T/00003976/8	410	
574.	Piaseczno		20	dom	131	2381	412	
575.	Piaseczno		21	dom	129	34513	413	
576.	Piaseczno		22	dwojak	127/2	8970	414	
577.	Piaseczno		23	dom	125/2	12285	415	
578.	Piaseczno		24	dwojak	120	19227	416	
579.	Piaseczno		24 A	dom	121, 119	8410,16	422	
580.	Piaseczno		25	szkoła podstawowa	87	9453	407	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY GNIEW na lata 2013-2016

				(budynek nr 1)				
581.	Piaseczno		26	szkoła podstawowa (budynek nr 2)	85/1	17400	408	
582.	Piaseczno		49	dom	150/2	13492	423	
583.	Piaseczno		51	dom	128/2	6335	424	
584.	Piaseczno			kostnica cmentarza parafialnego	177	3975	425	
585.	Piaseczno			układ zieleni cmentarza parafialnego	177	3975		
586.	Piaseczno			Ogrodzenie wokół kościoła	177	3975	426	
587.	Piaseczno			wiatrak	246	7825	427	872 z dnia 25.04.1977r.)
588.	Piaseczno			kapliczka przydrożna	246	7825	428	
589.	Piaseczno		60	dwór w zespole podworskim	554, 555	25493, 19225	429	
590.	Piaseczno			park w zespole podworskim	558	24424	430	
591.	Piaseczno			budynek gospodarczy w zespole podworskim	503/11	GD1T/00019474/4	431	
592.	Piaseczno			kapliczka św. Tekli	140/3	17103	432	
593.	Piaseczno		68	dwojak	1/2	38861	433	
594.	Piaseczno		72	dom	1/1	38860	434	
595.	Pieniązkowo		4	czworak	31, 32	GD1T/00018329/6 18330	479	
596.	Pieniązkowo		10	dom	49	12627	480	
597.	Pieniązkowo		11	organistówka	67/1	18324	481	
598.	Pieniązkowo		11	budynek gospodarczy przy organistówce	67/1	18324	482	
599.	Pieniązkowo		12	dom	65	18324	483	
600.	Pieniązkowo		23	dom	152	10543	485	
601.	Pieniązkowo		24	dom	150	14358	486	
602.	Pieniązkowo		27	chlew	94/2	GD1T/00014615/0	487	
603.	Pieniązkowo		29	dom	206/2	18318	489	
604.	Pieniązkowo		30	chlew	208/1	14592	490	
605.	Pieniązkowo		31	dom z częścią gospodarczą	248	16358	491	
606.	Pieniązkowo		57	dom z częścią gospodarczą	235/1	14737	492	
607.	Pieniązkowo		58	owczarnia	234/1	18305	495	
608.	Pieniązkowo		59	dom	231	18337	493	
609.	Pieniązkowo		61	chlew	224	18313	494	
610.	Pieniązkowo		65	Szkoła im. M. Kopernika	92/3	GD1T/00025116/2	496	
611.	Pieniązkowo			kościół p.w. Św. Jana Chrzciciela	64/1	18324	497	11 z dnia 13.07.1936 oraz z dnia 8.08.1996r.)

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY GNIEW na lata 2013-2016

612.	Pieniążkowo			cmmentarz przykościelny	64/1	18324	498	11 z dnia 13.07.1936 oraz z dnia 8.08.1996r.)
613.	Pieniążkowo			ogrodzenie kościoła Św. Jana Chrzyciciela z kapliczkami	64/1	18324	499	11 z dnia 13.07.1936 oraz z dnia 8.08.1996r.)
614.	Pieniążkowo			plebania	64/1	18324	500	11 z dnia 13.07.1936 oraz z dnia 8.08.1996r.)
615.	Pieniążkowo	przy szosie		cmmentarz parafialny katolicki				
616.	Polskie Gronowo		1	dom	247	8408	501	
617.	Polskie Gronowo		2	dom	246	8293	502	
618.	Polskie Gronowo		4	dom	244	6058	504	
619.	Polskie Gronowo		5	dom	243	8294	505	
620.	Polskie Gronowo		5	suszarńia tytoniu	243	8294	506	
621.	Polskie Gronowo		5	stodoła / stajnia	243	8294	507	
622.	Polskie Gronowo		6	dom	238	576	508	
623.	Polskie Gronowo		7	dom	237	7353	509	
624.	Polskie Gronowo		9	dom	235	8495	510	
625.	Polskie Gronowo		10	dom	181	499	511	
626.	Polskie Gronowo		9A	magazyn przeciwpowodzio wy	187/4	GD1T/00020588/6	512	
627.	Polskie Gronowo		9B	dom z częścią gospodarczą	187/2	20589	513	
628.	Polskie Gronowo		11	dom	180	8565	514	
629.	Polskie Gronowo		13	dom	177	25877	515	
630.	Polskie Gronowo		14	dom	176	1225	516	
631.	Polskie Gronowo		17 A	dom	195	2196	517	
632.	Polskie Gronowo		17 A	budynek gospodarczy	195	2196	518	
633.	Polskie Gronowo		20	dom	159, 157	GD1T/00048303/7 GD1T/00017332/3	519	
634.	Polskie Gronowo		21	dom	162/1	GD1T/00016449/9	520	
635.	Polskie Gronowo		26	dom	170	1300	521	
636.	Polskie Gronowo		30	dwór	147	31075	522	
637.	Polskie Gronowo			chlew z zespołu podworskiego	146	12341	523	
638.	Polskie Gronowo		31	szkoła podstawowa	306/3	GD1T/000 25115/5	524	
639.	Polskie Gronowo		31	budynek gospodarczy	306/3	GD1T/000 25115/5	525	
640.	Polskie Gronowo		33	dom	306/1	34229	526	
641.	Polskie Gronowo		33	stodoła / stajnia	306/1	34229	527	
642.	Polskie Gronowo		34 A	dom	88/2	GD1T/00004702/4	528	
643.	Polskie Gronowo		37	dom	30	GD1T/00007089/1	529	
644.	Polskie Gronowo		37	budynek gospodarczy	30	GD1T/00007089/1	530	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY GNIEW na lata 2013-2016

645.	Polskie Gronowo			transformator	30	GD1T/00007089/1	531	
646.	Polskie Gronowo		40	dom	17, 19	7258, 7820	532	
647.	Polskie Gronowo		41	dom	8	GD1T/00008044/1	533	
648.	Polskie Gronowo		42	poniatówka	3/4	4146	534	
649.	Polskie Gronowo		44	dom	63	8109	535	
650.	Polskie Gronowo		66	dom	66	8245	536	
651.	Polskie Gronowo		46	dom	78	12191	537	
652.	Polskie Gronowo		57	karczma	272	7205	538	
653.	Polskie Gronowo		60	dom	275	22517	539	
654.	Polskie Gronowo				151/1	3919	540	
655.	Polskie Gronowo			dawny cmentarz ewangelicki				
656.	Półwieś		4	dom	109	13755	758	
657.	Półwieś		5	dom	110	13754	759	
658.	Półwieś		7	dom	65/2	16541	760	
659.	Półwieś		8	dom z częścią gospodarczą	68	32370	761	
660.	Półwieś		8	stodoła	68	32370	762	
661.	Półwieś		9	dom	116/1	18262	763	
662.	Półwieś		12	dom	120/4	23586	764	
663.	Półwieś		16	dom	85/1	GD1T/00015699/9	765	
664.	Półwieś		18	dom	87/2	18261	766	
665.	Półwieś		19	dom	88/1	13615	767	
666.	Półwieś		21	dom	174	12732	768	
667.	Półwieś		22	dom z częścią gospodarczą	176	13408	769	
668.	Półwieś		24	dom	166	6304	770	
669.	Półwieś		25	dom	169	18275	771	
670.	Półwieś			szkoła podstawowa	15/1	26604	778	
671.	Półwieś			budynek gospodarczy przy szkole	15/1	26604	779	
672.	Półwieś			kapliczka przydrożna	13/2	7698	780	
673.	Półwieś			kapliczka przydrożna	166	6304	781	
674.	Półwieś Podlesie		72	dom	95/2	27648	772	
675.	Półwieś Podlesie		73	dom ze stodołą	100/1	17200	773	
676.	Półwieś Podlesie		76	dom z częścią gospodarczą	42	18280	774	
677.	Półwieś Podlesie		78	dom	58/1	GD1T/00016952/8	775	
678.	Półwieś Podlesie			dom	23	BY1S/00002468/5	776	
679.	Półwieś Podlesie			kapliczka	19	12548	777	
680.	Rakowiec			szkoła	346	17390	820	
681.	Rakowiec			budynek gospodarczy przy szkole	346	17390	821	
682.	Rakowiec		18	dom	417	8284	822	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY GNIEW na lata 2013-2016

683.	Rakowiec		28	dom	350/4	549	824	
684.	Rakowiec		33	dom	376	8263	827	
685.	Rakowiec		35	dom	284	546	828	
686.	Rakowiec		36	dom	283/2	GD1T/00016715/5	829	
687.	Rakowiec		46	dom	277	8232	830	
688.	Rakowiec		47	dwór	273/6	29526	818	
689.	Rakowiec			park	273/6	29526	819	
690.	Rakowiec		57	dom	165	545	831	
691.	Rakowiec		60	dom	101	4123	832	spr
692.	Rakowiec		72	szkoła	202/1, 202/2	17593, 17774	833	
693.	Rakowiec			kapliczka przydrożna	282	7950	834	
694.	Rakowiec			transformator	275	17390	835	
695.	Rakówko			leśniczówka	260/1	GD1T/00025735/7	782	
696.	Rakówko			budynek gospodarczy przy leśniczówce	260/1	GD1T/00025735/7	783	
697.	Rakówko			stodoła przy leśniczówce	260/	GD1T/00025735/7	784	
698.	Rozgarty		1	dom	483/1	6728	541	
699.	Rozgarty		1	chlew	483/1	6728	542	
700.	Stary Młyn			dawny cmentarz ewangelicki				
701.	Szprudowo		2	Czworak z częścią gospodarczą	147	7817	435	
702.	Szprudowo		10	dom	111	9023	436	
703.	Szprudowo		7	dom	134	3555	437	
704.	Szprudowo		9	dom	120	13136	438	
705.	Szprudowo		9	budynek gospodarczy	120	13136	439	
706.	Szprudowo		14	dom	114	9938	440	
707.	Szprudowo		14	budynek gospodarczy	117	9969	441	
708.	Szprudowo		15	dom	106	8381	442	
709.	Szprudowo		16	dom	100	GD1T/00002634/2	443	
710.	Szprudowo		16	wozownia	100	GD1T/00002634/2	444	
711.	Szprudowo		17	dom	101	8544	445	
712.	Szprudowo		18	dom	32/1	7127	446	
713.	Szprudowo		18	chlew	32/1	7127	447	
714.	Szprudowo		19	dom	31	2106	448	
715.	Szprudowo		20	dom	28	3420	449	
716.	Szprudowo		20	stajnia	28	3420	450	
717.	Szprudowo		22	dwór w zespole podworskim	24	14174	451	
718.	Szprudowo		22	wozownia w zespole podworskim	25/2, 22	GD1T/00033649/6 17103	452	
719.	Szprudowo		22	park w zespole	24	14174	453	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY GNIEW na lata 2013-2016

				podworskim				
720.	Szprudowo			kapliczka przydrożna	12	13485	454	
721.	Szprudowo		23	dom	62	38092	455	
722.	Szprudowo		23	stajnia	62	38092	456	spr
723.	Szprudowo		24 / 25	dom	64/2	26574	457	
724.	Szprudowo		30	dom	77/10	26572	459	
725.	Szprudowo		31	dom	80/6	47009	460	
726.	Szprudowo			transformator	78	17104	461	
727.	Szprudowo		32	dom	83/4	12653	462	
728.	Szprudowo		33	dom	84/2	5574	463	
729.	Szprudowo		34	chlew	85	2966	464	
730.	Szprudowo		36	dwór	92/5	GD1T/00026571/6	465	
731.	Tymawa		20	dom	56	17956	785	
732.	Tymawa		25	dom	105	1793	786	
733.	Tymawa		24	dom	176	9870	788	
734.	Tymawa		26	dwojak	184	8458	789	
735.	Tymawa		28	dom	173	17908	790	
736.	Tymawa		31	kuźnia	187	2150	792	
737.	Tymawa		40	dom	197/2	7394	793	
738.	Tymawa		40	chlew	197/2	7394	794	
739.	Tymawa		40	budynek gospodarczy	197/2	7394	795	
740.	Tymawa		43	dom	166	38567	796	
741.	Tymawa		43	stodoła	166	38567	797	
742.	Tymawa		49	dom	214	2445	798	
743.	Tymawa		50	dom	143/1	1328	799	
744.	Tymawa			kościół pw. św. Michała Archanioła	165	28928	800	808 z dnia 17.11.1974r.)
745.	Tymawa			mur cmentarza przykościelnego	165	28928	801	
746.	Tymawa			plebania	200	20238	802	
747.	Tymawa	Na skraju wsi z układem zieleni		cmentarz parafialny z układem zielni	212	20237	803	
748.	Tymawa			kapliczka	212	20237	804	
749.	Widlice		30	dom	73	GD1T/00004055/3	805	
750.	Widlice		33	dom z częścią gospodarczą	74	1290	806	
751.	Widlice		36	dom	77	11887	807	
752.	Widlice		47	dom	59	GD1T/00006894/0	808	
753.	Widlice			szkoła podstawowa	103/1	45000	809	
754.	Widlice			budynek gospodarczy przy szkole	103/1	45000	810	
755.	Widlice	Na skraju wsi		cmentarz	63	19108	811	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY GNIEW na lata 2013-2016

				ewangelicki				
756.	Wielkie Walichnowy		8	szkoła podstawowa	325	15226	543	
757.	Wielkie Walichnowy		8	stodoła	325	15226	544	
758.	Wielkie Walichnowy		9	organistówka	311	20201	545	
759.	Wielkie Walichnowy			kościół parafialny p.w. św. Jana Chrzciciela	311	20201	546	809 z dnia 17.11.1974r.)
760.	Wielkie Walichnowy			cmentarz przykościelny z bramą	311	20201	547	
761.	Wielkie Walichnowy			kuźnia	308	15929	548	
762.	Wielkie Walichnowy		12	kaplica	299/1	34877	549	
763.	Wielkie Walichnowy		13	poczta	294/8 294/12 294/13 294/10 294/2	437 GD1T/00048673/1 GD1T/00047909/8 GD1T/00025945/2	550	
764.	Wielkie Walichnowy		15	dom	290	26724	551	
765.	Wielkie Walichnowy		19	dwojak	284	32755	552	
766.	Wielkie Walichnowy		20	czworak	480/4, 279/4	GD1T/00048134/1	553	
767.	Wielkie Walichnowy		21	czworak	277/3, 278/3	17594	554	
768.	Wielkie Walichnowy		24	dom	242	GD1T/00029469/9	555	
769.	Wielkie Walichnowy		24	budynek gospodarczy	242	GD1T/00029469/9	556	
770.	Wielkie Walichnowy		27	dwojak	249	30114	558	
771.	Wielkie Walichnowy		29	dom z częścią inwentarską	252/1	GD1T/00002743/9	559	
772.	Wielkie Walichnowy		31	dom	257	4405	561	
773.	Wielkie Walichnowy		32	dom	258/1	4704	562	
774.	Wielkie Walichnowy		34	dom	260/4	GD1T/00039478/8	564	
775.	Wielkie Walichnowy		34	budynek gospodarczy	260/4	GD1T/00039478/8	565	
776.	Wielkie Walichnowy		34	obora	260/4	GD1T/00039478/8	566	
777.	Wielkie Walichnowy		36	dom	187/7	GD1T/00047724/7	568	
778.	Wielkie Walichnowy		39	chlew	271/3 273/2	30111, 20201	571	
779.	Wielkie Walichnowy		39	stajnia	271/1	30116	572	
780.	Wielkie Walichnowy		39	stodoła	271/3	30111	573	
781.	Wielkie Walichnowy		41	czworak	195/2, 195/3, 195/1	16093	574	
782.	Wielkie Walichnowy		42	dom	198	3178	575	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY GNIEW na lata 2013-2016

783.	Wielkie Walichnowy			cmentarz mennonicki	201	17531	576	
784.	Wielkie Walichnowy			dom z gorzelnią	204	23503	577	
785.	Wielkie Walichnowy		45	czworak	318	6147	579	
786.	Wielkie Walichnowy		46	czworak	321/1	3174	580	
787.	Wielkie Walichnowy		47	dwojak	326, 324/3, 322/2	GD1T/00009780/9, 16964	581	
788.	Wielkie Walichnowy			dwór	133/2	39477	583	
789.	Wielkie Walichnowy			dom przy zespole podworskim	128/2	3213	584	
790.	Wielkie Walichnowy			transformator przy zespole podworskim	128/1	3213	585	
791.	Wielkie Wyręby			zespół dworsko-parkowy (dwór, ob. sanatorium)	25	20153	849	1340 z dnia 29.12.1990r.)
792.	Wielkie Wyręby			park w zespole dworsko-parkowym	25	20153		1340 z dnia 29.12.1990r.)
793.	Wiosło Małe			kapliczka przydrożna	35	8571	812	
794.	Wiosło Małe		27	dom	27	5490	813	
795.	Wiosło Małe		29	dom	38/2	8420	815	
796.	Wiosło Małe		32	dom	33/2	GD1T/00008435/9	816	
797.	Wiosło Małe			dawny cmentarz ewangelicki				
798.	Włosienica		9	dom	128	18303	817	

12. Załącznik nr 2

Wykaz stanowisk archeologicznych.

lp.	miejsowość	rodzaj stanowiska	chronologia	uwagi	nr na plan szczy
1.	Polskie Gronowo	śląd osadnictwa, osada	okres nowożytny		1
2.	Polskie Gronowo	osada otwarta	okres wpływów rzymskich	dec. 411/Archeol.	2
3.	Brody Pomorskie	osada otwarta	wczesna epoka żelaza		3
4.	Brody Pomorskie	osada otwarta	epoka kamienia, okres wczesnego średniowiecza	dec. 420/Archeol.	4
5.	Szprudowo /Gniew – Brodzkie Młyny	osada otwarta	obiekty wielokulturowe		5
6.	Brody Pomorskie	osada otwarta	okres wczesnego średniowiecza		6
7.	Cieple	Grodzisko	okres wczesnego średniowiecza	dec. 117/Archeol.	7
8.	Cieple	osada otwarta	okres wczesnego średniowiecza, średniowiecze		7A
9.	Cieple	grodzisko	okres wczesnego średniowiecza	dec. 031/Archeol.	8

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY GNIEW na lata 2013-2016

10.	Cieple	grodzisko	okres wczesnego średniowiecza	dec. 118/Archeol.	9
11.	Cieple	cmentarzysko płaskie	okres wpływów rzymskich	dec. 102/Archeol.	10
12.	Cieple	cmentarzysko płaskie	okres wczesnego średniowiecza		11
13.	Cieple	osada otwarta	okres wpływów rzymskich		12
14.	Cieple	osada otwarta	okres wczesnego średniowiecza, okres późnego średniowiecza		13
15.	Cieple	osada otwarta	okres wczesnego średniowiecza, okres późnego średniowiecza		14
16.	Cieple	osada otwarta	okres wczesnego średniowiecza, okres późnego średniowiecza, obiekty wielokulturowe	dec. 317/Archeol.	15
17.	Gogolewo	punkt osadniczy	wczesna epoka żelaza		16
18.	Gogolewo	punkt osadniczy	młodsza epoka żelaza		17
19.	Jaźwiska	punkt osadniczy	okres wpływów rzymskich, średniowiecze		18
20.	Jaźwiska	śląd osadnictwa	epoka kamienia		19
21.	Nicponia	cmentarzysko płaskie, punkt osadniczy	okres wpływów rzymskich, średniowiecze	dec. 133/Archeol.	20
22.	Opalenie	cmentarzysko płaskie	okres wpływów rzymskich	dec. 092/Archeol.	21
23.	Opalenie	osada otwarta	okres wpływów rzymskich, okres późnego średniowiecza	dec. 089/Archeol.	22
24.	Opalenie	osada otwarta	okres wpływów rzymskich, okres wczesnego średniowiecza	dec. 091/Archeol.	23
25.	Opalenie	osada otwarta	obiekty wielokulturowe	obiekt zniszczony przez wybieranie piasku	24
26.	Tymawa	osada otwarta	obiekty wielokulturowe	dec. 132/Archeol.	25
27.	Tymawa	osada otwarta	wczesna epoka żelaza, okres późnego średniowiecza		26
28.	Widlice	osada otwarta	obiekty wielokulturowe	dec. 311/Archeol.	27
29.	Opalenie	punkt osadniczy	obiekty wielokulturowe		28
30.	Brody Pomorskie	punkt osadniczy	obiekty wielokulturowe		29
31.	Brody Pomorskie	punkt osadniczy	obiekty wielokulturowe		30
32.	Brody Pomorskie	osada otwarta	obiekty wielokulturowe		31
33.	Brody Pomorskie	osada otwarta, cmentarzysko płaskie/?/	wczesna epoka żelaza		32
34.	Brody Pomorskie	osada otwarta	okres wczesnego średniowiecza, średniowiecze		33
35.	Brody Pomorskie	osada otwarta	okres wczesnego średniowiecza, średniowiecze		34
36.	Brody Pomorskie	osada otwarta	obiekty wielokulturowe		35
37.	Brody Pomorskie	osada otwarta	średniowiecze		36
38.	Brody Pomorskie	osada otwarta	obiekty wielokulturowe		37-42
39.	Brody Pomorskie	osada otwarta	obiekty wielokulturowe	dec. 421/Archeol.	43
40.	Brody Pomorskie	osada otwarta	obiekty wielokulturowe		44-49
41.	Cieple	osady otwarte	wielokulturowe: epoka kamienia, okres wpływów rzymskich/okres średniowieczny		50-54
42.	Polskie Gronowo	osady otwarte	okres wpływów rzymskich/okres wczesnośredniowieczny		55-56
43.	Brody Pomorskie	osady otwarte	okres pradziejowy		57-59

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA I GMINY GNIEW na lata 2013-2016

44.	Gogolewo	punkt osadniczy	obiekty wielokulturowe		60
45.	Brody Pomorskie /Kursztyn/	punkt osadniczy	obiekty wielokulturowe		61
46.	Szprudowo	osady otwarte	Obiekty wielokulturowe		62-66
47.	Szprudowo	cmentarz katolicki	okres nowożytny, XVII w. - 1 poł. XIX w.		67
48.	Szprudowo	osady otwarte	obiekty wielokulturowe		68-70
49.	Gogolewo	osady otwarte	obiekty wielokulturowe		71-72
50.	Szprudowo	osady otwarte	obiekty wielokulturowe		73-74
51.	Gniew (ul. Gniewskie Młyny)	grodzisko	okres wczesnego średniowiecza	dec. 95/Archeol.	75
52.	Gniew	osada otwarta	okres wpływów rzymskich	dec. 88/Archeol.	76
53.	Gniew	osada otwarta	obiekty wielokulturowe	dec. 367/Archeol.	77
54.	Gniew	grodzisko/?/ osada	okres wczesnego średniowiecza	dec. 366/Archeol.	78
55.	Gniew	zamek pokrzyżacki			79
56.	Gniew	miasto średniowieczne			80
57.	Gniew	port, podzamcze	okres wczesnego średniowiecza, średniowiecze	dec. 384/Archeol.	81
58.	Gniew	rozległe osady	obiekty wielokulturowe		82-84
59.	Pieniążkowo	rozległe osady	obiekty wielokulturowe		85-86
60.	Włosienica	rozległe osady	obiekty wielokulturowe		87-93
61.	Ostrowite	śląd osadnictwa	średniowiecze		94-98